

پایش محیط کسب و کار ایران در تابستان ۱۳۹۴
(ارزیابی ۲۷۱ شکل اقتصادی سراسر کشور
از مؤلفه‌های ملی محیط کسب و کار در ایران)

معاونت پژوهش‌های اقتصادی
دفتر: مطالعات اقتصادی

کد موضوعی: ۲۲۰
شماره مسلسل: ۱۴۶۵۰
بهمن‌ماه ۱۳۹۴

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده.....
۲	مقدمه.....
۳	روش‌شناسی گزارش پایش محیط کسب‌وکار ایران.....
۶	تحلیل نتایج ارزیابی ۲۷۱ تشکل اقتصادی سراسر کشور از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در تابستان ۱۳۹۴.....
۲۳	تحلیل وضعیت محیط کسب‌وکار ایران در تابستان ۱۳۹۴ براساس نظریه عمومی کارآفرینی شین.....
۳۲	پاسخ تشکل‌های اقتصادی به سؤال ویژه تابستان ۱۳۹۴.....
۳۶	پیوست‌ها.....
۴۶	منابع و مأخذ.....

پایش محیط کسب و کار ایران در تابستان ۱۳۹۴
(ارزیابی ۲۷۱ تشکل اقتصادی سراسر کشور
از مؤلفه‌های ملی محیط کسب و کار در ایران)

چکیده

برآیند (میانگین وزنی) ارزیابی ۲۷۱ تشکل اقتصادی سراسر کشور از ۲۱ مؤلفه ملی محیط کسب و کار ایران در تابستان ۱۳۹۴، نمره ۵/۸۱ از ۱۰ (۱۰ بدترین ارزیابی) بوده است که اندکی مناسب‌تر از ارزیابی بهار ۱۳۹۴ (با میانگین ۵/۸۷) است. همچنین تشکل‌های مشارکت‌کننده در این پیمایش، محیط کسب و کار ایران در تابستان ۱۳۹۴ را در مقایسه با فصل مشابه سال قبل (تابستان ۱۳۹۳ با میانگین ۵/۷۶ از ۱۰) اندکی نامساعدتر ارزیابی کرده‌اند.

این مطالعه نشان می‌دهد از نظر تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در تهیه این گزارش، برآیند ارزیابی مؤلفه‌های ملی محیط کسب و کار در ایران طی تابستان ۱۳۹۴ همچنان در وضعیت نامساعد (۵/۸۱ از ۱۰) قرار داشته است. در این مطالعه، به ترتیب سه مؤلفه «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها»، «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی» و «وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی» نامناسب‌تر از بقیه مؤلفه‌ها ارزیابی شده‌اند و مؤلفه‌های «ضعف زیرساخت‌های تأمین برق»، «ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل» و «ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده» نسبت به سایر مؤلفه‌ها در تابستان ۱۳۹۴ مساعدتر ارزیابی شده‌اند.

تشکل‌های اقتصادی استان‌های البرز، کردستان، کهگیلویه و بویراحمد و کرمانشاه به ترتیب با میانگین ارزیابی ۷/۹۱، ۷/۳۵، ۷/۱۶ و ۷/۰۷ مجموعاً ارزیابی بدتر و تشکل‌های اقتصادی استان‌های اردبیل، سیستان و بلوچستان، یزد، قزوین به ترتیب با میانگین ارزیابی ۴/۴۸، ۵/۳۵، ۵/۴۱ و ۵/۴۷ مجموعاً ارزیابی بهتری نسبت به تشکل‌های سایر استان‌ها از وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب و کار در تابستان ۱۳۹۴ ارائه کرده‌اند.

همچنین وضعیت محیط کسب و کار ایران در تابستان ۱۳۹۴ براساس نظریه عمومی کارآفرینی شین، ۵/۷۲ از ۱۰ (عدد ۱۰ بدترین ارزیابی) ارزیابی شده است به طوری که میانگین ارزیابی محیط اقتصادی (شامل محیط مالی، محیط اقتصاد کلان، ساختار تولید و محیط جغرافیایی) ۵/۷۹ و میانگین ارزیابی محیط نهادی (شامل محیط سیاسی، محیط حقوقی، محیط فرهنگی، ساختار دولت و محیط فناوری) ۵/۶۵ می‌باشد که همچنان حاکی از بدتر بودن ارزیابی محیط اقتصادی نسبت به محیط نهادی است.

گزارش‌های فصلی پایش محیط کسب‌وکار ایران از تابستان ۱۳۸۹ به‌طور مستمر با همکاری تشکل‌های اقتصادی سراسر کشور توسط مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی تهیه و منتشر می‌شود. این گزارش‌ها، ارزیابی تشکل‌های اقتصادی ایران از ۲۱ مؤلفه ملی محیط کسب‌وکار در ایران را با ابزار پرسشنامه استخراج و ارائه می‌کند.

در پرسشنامه این مطالعه معمولاً یک یا دو سؤال گزینه‌دار درباره مسائل روز محیط کسب‌وکار از تشکل‌های اقتصادی پرسیده می‌شود. در پرسشنامه تابستان ۱۳۹۴، تغییر در میزان فروش و قیمت مواد اولیه در شرکت‌های عضو تشکل‌ها در نیمه اول سال جاری نسبت به نیمه اول سال گذشته پرسش شده بود. در جواب به این دو سؤال حدود ۶۳ درصد از تشکل‌های مشارکت‌کننده در تهیه این گزارش، پاسخ دادند که فروششان کمتر شده است و حدود ۵۱ درصد پاسخ دادند که قیمت مواد اولیه‌شان افزایش یافته است.

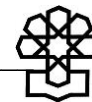
مقدمه

مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار، عواملی هستند که به‌طور مشترک بر اداره و عملکرد همه بنگاه‌ها در جامعه مورد مطالعه اثر می‌گذارند، اما تقریباً خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها هستند. محیط کسب‌وکار عمدتاً در حوزه بنگاه‌های کوچک و متوسط بررسی و مطالعه می‌شود، زیرا بنگاه‌های بزرگ تا حدودی می‌توانند با صرف هزینه‌هایی مانند تبلیغات برای تغییر فرهنگ مصرفی و لابی کردن در محافل سیاستگذاری، عوامل خارجی مؤثر بر اداره و عملکرد بنگاه‌هایشان را مهار کنند، اما بنگاه‌های کوچک و متوسط چنین قابلیت‌هایی ندارند و به همین دلیل بهبود محیط کسب‌وکار برای بنگاه‌های کوچک و متوسط اهمیت زیادی دارد. گزارش حاضر، بیستمین گزارش مستمر فصلی است که با ابزار پرسشنامه و براساس «ادراک‌سنجی» تشکل‌های اقتصادی در سراسر کشور از وضعیت ۲۱ مؤلفه محیط کسب‌وکار ایران در دوره سه‌ماهه تابستان ۱۳۹۴ تهیه شده است.

مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در این گزارش طی زمستان ۱۳۸۸ تا بهار ۱۳۸۹ به روش دلفی با مشارکت ۸۰ تشکل اقتصادی سراسری به‌دست آمده است. مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در این گزارش‌ها به اقتضا و متناسب با شرایط اقتصاد ایران شناسایی و تعریف شده‌اند و با شاخص‌های مشهور بین‌المللی نظیر شاخص «انجام کسب‌وکار» بانک جهانی^۱ یا گزارش جهانی رقابت‌پذیری^۲ تفاوت دارند.

در بخش اول این گزارش، ارزیابی تشکل‌های اقتصادی از وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در ایران طی تابستان ۱۳۹۴ ارائه می‌شود. در این بخش، اختصاص نمره ۱۰ به هر مؤلفه به‌منزله بدترین ارزیابی از وضعیت آن مؤلفه در محیط کسب‌وکار است و نمره ۱، به این معناست که آن مؤلفه در دوره

1. Ease of Doing Business Index
2. Global Competitiveness Report

مورد بررسی، بر عملکرد یا اداره بنگاه‌های تحت پوشش شکل ارزیابی‌کننده، تأثیر نداشته است. در بخش دوم این گزارش، ارزیابی شکل‌های اقتصادی از وضعیت محیط کسب‌وکار ایران در تابستان ۱۳۹۴ براساس نظریه عمومی کارآفرینی شین تحلیل می‌شود. براساس این نظریه می‌توان دو مجموعه عوامل محیطی معین، محیط اقتصادی و محیط نهادی را تفکیک کرد. عوامل محیط اقتصادی شامل محیط مالی، محیط اقتصاد کلان و ساختار تولید و محیط جغرافیایی (زیرساختار و خوشه‌ها) و عوامل محیط نهادی شامل محیط سیاسی، محیط حقوقی، محیط فرهنگی و محیط آموزشی و علمی و محیط فناوری و نوآوری و ساختار دولت می‌شود. و در بخش سوم این گزارش پاسخ شکل‌های مشارکت‌کننده به سؤال خاص مربوط به دوره زمانی تهیه این تحقیق در تابستان ۱۳۹۴ ارائه شده است.

روش‌شناسی گزارش پایش محیط کسب‌وکار ایران

گروه مطالعات محیط کسب‌وکار در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در ابتدای تشکیل در زمستان ۱۳۸۸، براساس تعریف «محیط کسب‌وکار»، از حدود ۸۰ شکل اقتصادی سراسر کشور شامل اتاق‌های بازرگانی صنایع و معادن، انجمن‌های مدیران صنایع، شوراهای اصناف، خانه‌های صنعت و معدن و کانون‌های عالی کارفرمایی، درخواست کرد تا «مجموعه عواملی که بر عملکرد و اداره بنگاه‌های زیرمجموعه خود مؤثر؛ اما خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها هستند»^۱ را معرفی کنند. طی سه مرحله نظرخواهی مکرر از جامعه آماری یاد شده، در طول بهمن‌ماه ۱۳۸۸ تا خردادماه ۱۳۸۹، مجموعاً ۲۲ عامل یا مؤلفه محیط کسب‌وکار ایران شناسایی و برآنها اجماع حاصل شد.

در تدوین این مؤلفه‌ها تلاش شد هر مؤلفه با تعابیری معرفی شود تا حداکثر مفاهمه و برداشت از مفهوم هر مؤلفه میان تدوین‌کننده، خوانندگان گزارش و نیز ارزیابی‌کنندگان هر مؤلفه ایجاد شود. به همین دلیل برخی مؤلفه‌ها با عباراتی نسبتاً مفصل توصیف شده‌اند. درحالی که مؤلفه‌های مشابه در گزارش‌های بین‌المللی با عبارات کوتاه‌تری معرفی می‌شوند، در این گزارش‌ها هر مؤلفه از چندین نماگر تشکیل شده که مفاهمه و دقت آن گزارش‌ها را بیشتر کرده است.

در این گزارش به‌منظور محاسبه شاخص ارزیابی هر مؤلفه ابتدا میانگین ارزیابی شکل‌های هر استان در هر بخش P_{ij} محاسبه شد. در فرمول زیر P_{ijk} ارزیابی شکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده (n) هر استان (i) در هر بخش (j) است و اندیس k نشان‌دهنده شکل موردنظر است.

$$P_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^n P_{ijk}}{n_{ij}}$$

۱. جمله داخل گیومه، تعریف محیط کسب‌وکار (Business Environment) محسوب می‌شود.

شایان ذکر است در مواردی که میانگین ارزیابی هر استان در هر بخش موجود نبود از برآورد آن براساس دوره‌های گذشته استفاده شد.

وزن‌های استانی W_i برای محاسبه شاخص هر مؤلفه براساس سهم استان از تولید ناخالص داخلی بدون نفت کل کشور و وزن‌های بخشی S_j براساس سهم بخش از تولید ناخالص داخلی بدون نفت کل کشور محاسبه شده است. شایان ذکر است که وزن تشکلهای اقتصادی که در بیش از یک استان شعبه داشته و ماهیت سراسری دارند^۱ با وزن ۵۰ درصد از نظر تعلق استانی لحاظ شده‌اند.

جدول ۱. وزن‌های بخشی S_j (درصد)

بخش مربوطه	وزن براساس سهم هر بخش از تولید ناخالص داخلی بدون نفت سال ۱۳۹۰
کشاورزی	۱۰/۶۸
صنعت و معدن	۳۱/۳۹
خدمات	۵۷/۹۳
جمع	۱۰۰

جدول ۲. سهم هر استان از تولید ناخالص داخلی بدون نفت (وزن‌های استانی W_i) (درصد)

استان	وزن	استان	وزن
آذربایجان شرقی	۱/۹۱	فارس	۲/۴۹
آذربایجان غربی	۱/۲۵	قزوین	۰/۸۵
اردبیل	۰/۵۸	قم	۰/۵۹
اصفهان	۳/۵۷	کردستان	۰/۶۱
البرز	۱/۵۷	کرمان	۱/۶۲
ایلام	۰/۲۷	کرمانشاه	۱/۰۲
بوشهر	۱/۶۹	کهگیلویه و بویراحمد	۰/۲۶
تهران	۱۳/۹۷	گلستان	۰/۷۰
چهارمحال و بختیاری	۰/۴۰	گیلان	۱/۲۷
خراسان جنوبی	۰/۲۹	لرستان	۰/۷۰
خراسان رضوی	۳/۳۰	مازندران	۲/۰۲
خراسان شمالی	۰/۳۵	مرکزی	۱/۰۲
خوزستان	۲/۹۲	هرمزگان	۰/۹۷
زنجان	۰/۵۲	همدان	۰/۸۹
سمنان	۰/۵۵	یزد	۱/۰۸
سیستان و بلوچستان	۰/۷۵	تشکلهای کشوری ^۲	۵۰

۱. براساس ماده (۱) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، آن دسته از تشکلهای اقتصادی که در چندین استان کشور شعبه و عضو داشته باشند «تشکل اقتصادی سراسری» نامیده می‌شوند.

۲. وزن تشکلهای کشوری براساس نظر هیئت علمی این مطالعه برابر با مجموع وزن همه استانها در نظر گرفته شده است. زیرا وجود يك تشکل کشوری، مانند فعالیت يك تشکل در همه استانها می‌باشد. از آنجا که مجموع وزن همه استانها و تشکلهای کشوری باید برابر ۱۰۰ درصد باشد، وزن تشکلهای کشوری ۵۰ درصد به دست می‌آید.

شاخص ارزیابی هر مؤلفه در هر استان با استفاده از وزن‌های بخشی S_j و فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$I_i = \sum_{j=1}^3 S_j P_{ij}$$

شاخص ارزیابی هر مؤلفه در هر بخش نیز با استفاده از وزن‌های استانی W_i و فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$I_j = \sum_{i=1}^m W_i P_{ij}$$

شاخص ارزیابی هر مؤلفه در کل نیز با استفاده از وزن‌های استانی W_i و وزن‌های بخشی S_j و فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$I = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^3 W_i S_j P_{ij}$$

با توجه به فرمول‌های بالا باید روابط زیر بین شاخص‌های ارزیابی هر مؤلفه برقرار باشد که در محاسبات این روابط کنترل می‌شوند:

$$I = \sum_{j=1}^3 S_j I_j$$

$$I = \sum_{i=1}^n W_i I_i$$

در انتها نیز میانگین شاخص‌های ارزیابی مؤلفه‌ها به‌عنوان میانگین وزنی ارزیابی تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این مطالعه از مؤلفه‌های ملی محیط کسب‌وکار محاسبه می‌شود.

از آنجا که نسبت تعداد پرسشنامه‌های معتبر دریافتی به تعداد پرسشنامه‌های ارسالی در این گزارش کمتر از استاندارد (۸۰ درصد از کل) است، به همین دلیل نتایج این پرسشنامه به کل تشکل‌های اقتصادی کشور تعمیم داده نشده و ادعا نمی‌شود نتایج این گزارش نظر «تشکل‌های اقتصادی ایران» است، بلکه صرفاً ادعا می‌شود که این گزارش، «ارزیابی ۲۷۱ تشکل اقتصادی سراسر کشور از ۲۱ مؤلفه ملی محیط کسب‌وکار ایران» است.

شاخص ارزیابی تشکل‌های اقتصادی از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در این گزارش می‌تواند به‌عنوان یک متغیر جانشین^۱ برای نشان دادن شرایط محیط کسب‌وکار ایران به کار رود. محاسبه شاخص برمبنای

نظر تشکل‌های اقتصادی ایران به‌جای بنگاه‌ها این مزیت را دارد که تأثیر محیط درونی بنگاه‌ها بر روی ارزیابی مؤلفه‌های مورد بررسی را حداقل می‌کند و در واقع تشکل‌ها به‌عنوان واحدهایی که تحت تأثیر محیط درونی یک بنگاه خاص نبوده و از محیطی که بنگاه‌ها با آنها در تعامل هستند اطلاع دارند، برای محاسبه متغیر جانشین شاخص محیط کسب‌وکار ایران و نیز سیاستگذاری‌های مربوط به بهبود محیط کسب‌وکار در کشور مناسب به نظر می‌رسد.

لازم به یادآوری است که با توجه به مسئولیت اتاق‌ها^۱ در اجرای ماده (۴) قانون بهبود مستمر محیط محیط کسب‌وکار (مصوب بهمن‌ماه ۱۳۹۰) مبنی بر تعریف، محاسبه و اعلام فصلی شاخص‌های محیط کسب‌وکار، انتظار می‌رود از فصول آینده گزارش‌های فصلی پایش محیط کسب‌وکار در شکل بدیع‌تر توسط اتاق‌ها تهیه و منتشر شود.

تحلیل نتایج ارزیابی ۲۷۱ تشکل اقتصادی سراسر کشور از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در تابستان ۱۳۹۴

الف) شاخص کلی ارزیابی (میانگین وزنی نتایج ارزیابی)

ارزیابی تشکل‌های مشارکت‌کننده در این مطالعه از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در ایران همچنان مؤید برداشت نامطلوب (میانگین کل ارزیابی، ۵/۸۱ از ۱۰) آنها از وضعیت محیط کسب‌وکار در کشور است. برآیند (میانگین وزنی) ارزیابی ۲۷۱ تشکل اقتصادی مشارکت‌کننده در این مطالعه از ۲۱ مؤلفه محیط کسب‌وکار ایران در تابستان ۱۳۹۴، کمیت ۵/۸۱ از ۱۰ (عدد بزرگ‌تر، ارزیابی بدتر) بوده است که نسبت به فصل قبل (۵/۸۷ در بهار ۱۳۹۴) به نسبت مساعدتر ارزیابی شده است (نمودار ۱).

جدول ۳، نامساعدترین و به نسبت مساعدترین مؤلفه‌های ارزیابی شده توسط تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این مطالعات را طی پنج فصل منتهی به تابستان ۱۳۹۴ نشان می‌دهد.

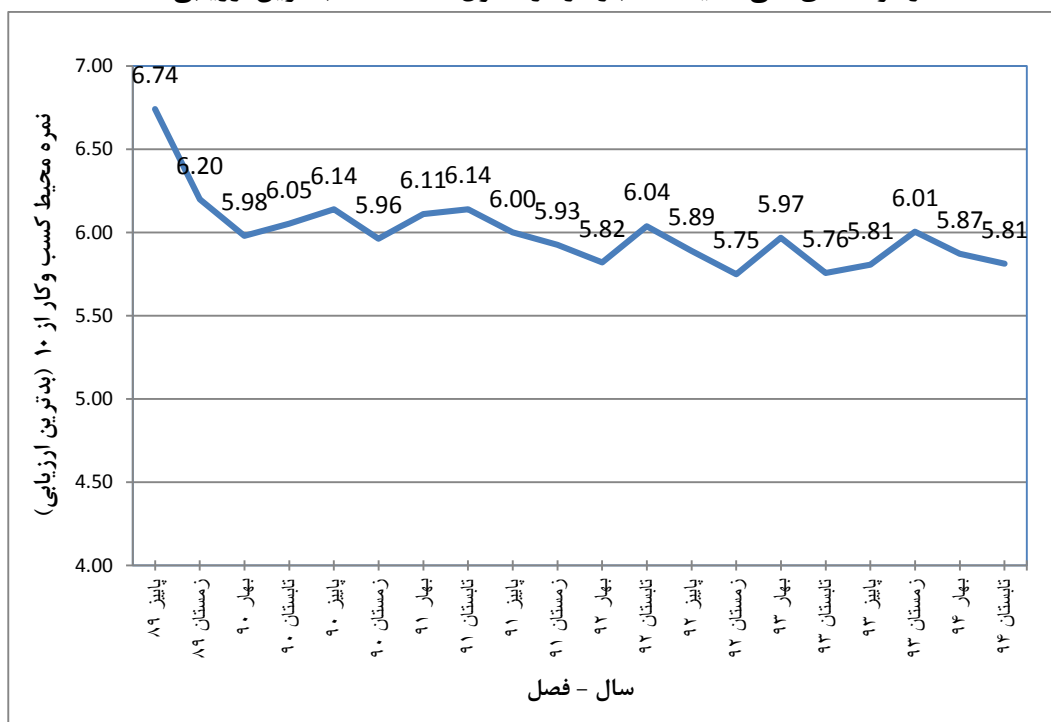
در تابستان ۱۳۹۴ نیز مانند فصل‌های قبل «دریافت تسهیلات از بانک‌ها» همچنان به‌عنوان نامساعدترین مؤلفه محیط کسب‌وکار ایران ارزیابی شده است. پس از آن «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی» نیز همانند سه فصل گذشته به‌عنوان دومین مانع اداره بنگاه‌ها ارزیابی شده است. «وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی» به‌عنوان سومین مؤلفه نامساعد محیط کسب‌وکار و «بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به‌موقع بدهی خود به پیمانکاران» به‌عنوان چهارمین مؤلفه نامساعد محیط کسب‌وکار از نظر تشکل‌های اقتصادی مطرح شده‌اند.

۱. اتاق بازرگانی، صنعت، معدن و تجارت، اتاق تعاون و اتاق اصناف.

مؤلفه‌هایی که در پایش تابستان ۱۳۹۴، به نسبت مساعدتر از سایر مؤلفه‌ها ارزیابی شده‌اند نیز به ترتیب عبارتند از: «ضعف زیرساخت‌های تأمین برق»، «ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل»، «ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده» و «تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار».

نمودار ۱. مقایسه میانگین وزنی ارزیابی تشکلهای اقتصادی مشارکت‌کننده از مؤلفه‌های ملی محیط کسب و کار در فصول گذشته (۱۰ بدترین ارزیابی)

جدول ۳. مقایسه نامساعدترین و به نسبت مساعدترین مؤلفه‌های ارزیابی شده توسط تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در پنج فصل منتهی به تابستان ۱۳۹۴

عنوان	تابستان ۱۳۹۳	ارزیابی	پاییز ۱۳۹۳	ارزیابی	زمستان ۱۳۹۳	ارزیابی	بهار ۱۳۹۴	ارزیابی	تابستان ۱۳۹۴	ارزیابی
نامساعدترین مؤلفه‌های ارزیابی شده، طی ۵ فصل منتهی به تابستان ۱۳۹۴ (۱۰ بدترین ارزیابی)	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	۷/۶۶	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	۷/۵۲	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	۷/۸۲	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	۷/۶۸	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	۷/۷۰
	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۷/۲۲	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۷/۱۹	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۷/۴۴	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۷/۰۲	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۷/۲۶
	نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی	۶/۴۹	وجود مفسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی	۶/۶۷	وجود مفسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی	۷/۱۱	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان	۶/۸۰	وجود مفسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی	۶/۸۰
	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان	۶/۴۷	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات علیه کشورمان	۶/۵۴	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به‌موقع بدهی خود به پیمانکاران	۶/۸۳	وجود مفسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی	۶/۷۹	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به‌موقع بدهی خود به پیمانکاران	۶/۵۸
به نسبت مساعدترین مؤلفه‌های ارزیابی شده، به ترتیب ارزیابی مساعد (عدد کوچک‌تر، وضعیت بهتر)	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۴/۲۵	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۳/۸۶	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۴/۱۳	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۳/۷۴	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۳/۷۵
	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه	۴/۶۲	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۴/۸۲	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۴/۸۹	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۴/۸۷	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۴/۶۷
	تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار	۴/۶۸	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به‌دست مصرف‌کننده	۴/۸۵	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به‌دست مصرف‌کننده	۵/۱۴	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به‌دست مصرف‌کننده	۴/۹۲	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به‌دست مصرف‌کننده	۴/۸۳
	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به‌دست مصرف‌کننده	۴/۸۷	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه	۵/۲۰	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه	۵/۲۷	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه	۵/۰۹	تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار	۵/۱۰

جدول ۴، ارزیابی تشکلهای مشارکت‌کننده از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در تابستان ۱۳۹۴ در مقایسه با همین ارزیابی در تابستان سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۳ را نشان می‌دهد.

مؤلفه «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها» از رقم ۷/۹۴ در تابستان سال ۱۳۹۱ به رقم ۷/۶۶ در تابستان ۱۳۹۳ رسیده است که نشان می‌دهد در طی سال‌های مورد بررسی شرایط این مؤلفه از نظر تشکلهای مشارکت‌کننده به مرور اندکی مساعدتر شده است (علیرغم آنکه اولین مشکل آنهاست) اما در تابستان سال جاری به رقم ۷/۷۰ افزایش یافته است.

مؤلفه «بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به‌موقع بدهی خود به پیمانکاران» از رقم ۶/۶۱ در تابستان سال ۱۳۹۱ به رقم ۶/۴۲ در تابستان ۱۳۹۳ رسیده است که نشان می‌دهد در طی سال‌های مورد بررسی شرایط این مؤلفه از نظر تشکلهای مشارکت‌کننده به مرور اندکی مساعدتر شده است اما در تابستان سال جاری به رقم ۶/۵۸ برگشته و به نسبت تابستان ۱۳۹۳ نامساعدتر شده است.

مؤلفه «تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه» از رتبه ۱۹ (رقم ۵/۰۷) در تابستان سال ۱۳۹۱ به رتبه ۲۰ (رقم ۴/۶۲) در تابستان ۱۳۹۳ رسیده است که نشان می‌دهد در طی سال‌های مورد بررسی شرایط این مؤلفه از نظر تشکلهای مشارکت‌کننده به مرور به نسبت مساعدتر شده است اما در تابستان سال جاری به رتبه ۱۷ (رقم ۵/۲۳) برگشته است که نشان می‌دهد شرایط این مؤلفه بدتر از قبل شده است که چرایی این مسئله نیاز به توجه بیشتر دارد.

مؤلفه «تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار» از رتبه ۱۷ (رقم ۵/۳۱) در تابستان سال ۱۳۹۱ به رتبه ۱۹ (رقم ۴/۶۸) در تابستان ۱۳۹۳ رسیده است که نشان می‌دهد در طی سال‌های مورد بررسی شرایط این مؤلفه از نظر تشکلهای مشارکت‌کننده به مرور به نسبت مساعدتر شده است اما در تابستان سال جاری به رتبه ۱۸ (رقم ۵/۱۰) برگشته است که با همسویی آن با تغییرات مؤلفه «تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه» را نشان می‌دهد.

از طرف دیگر مؤلفه «عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی» از رتبه ۱۶ (رقم ۵/۴۸) در تابستان سال ۱۳۹۱ به رتبه ۱۵ (رقم ۵/۲۰) در تابستان ۱۳۹۳ رسیده است که نشان می‌دهد در طی سال‌های مورد بررسی شرایط این مؤلفه از نظر تشکلهای مشارکت‌کننده به مرور به نسبت مساعدتر شده است اما در تابستان سال جاری به رتبه ۱۲ (رقم ۵/۷۳) برگشته است که از تابستان ۱۳۹۱ نیز بدتر شده است که باز هم همسویی آن با تغییرات چهار مؤلفه قبلی را نشان می‌دهد. شایان ذکر است که با افزایش تعرفه کالاهای وارداتی انتظار می‌رود که «عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی» بیشتر شود. بنابراین به نظر می‌رسد که افزایش تعرفه مشکلی را حل نمی‌کند به‌خصوص در شرایطی که راه قاچاق باز است و باید به چرایی «تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه» پرداخت.

مؤلفه «برگشت چک‌های مشتریان و همکاران» نیز از رقم ۵/۷۰ در تابستان سال ۱۳۹۱ به رقم ۵/۳۸ در تابستان ۱۳۹۳ رسیده است که نشان می‌دهد در طی سال‌های مورد بررسی شرایط این مؤلفه از نظر تشکل‌های مشارکت‌کننده به مرور به نسبت مساعدتر شده است اما در تابستان سال جاری به رقم ۵/۹۴ برگشته است که از تابستان ۱۳۹۱ نیز بدتر شده است که باز هم همسویی آن با تغییرات پنج مؤلفه قبلی و احتمالاً رابطه آنها با هم را نشان می‌دهد.

مؤلفه «موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه» نیز از رقم ۵/۷۵ در تابستان سال ۱۳۹۱ به رقم ۵/۰۲ در تابستان ۱۳۹۳ رسیده است که نشان می‌دهد در طی سال‌های مورد بررسی شرایط این مؤلفه از نظر تشکل‌های مشارکت‌کننده به مرور به نسبت مساعدتر شده است اما در تابستان سال جاری به رقم ۵/۳۰ برگشته است که باز هم همسویی آن با تغییرات شش مؤلفه قبلی و احتمالاً رابطه آنها با هم را نشان می‌دهد.

در واقع بررسی جدول ۴ نشان می‌دهد که ۸ مؤلفه الگوی تغییرات یکسانی داشته‌اند یعنی ابتدا در تابستان ۱۳۹۳ نسبت به تابستان ۱۳۹۱ شرایط مؤلفه به نسبت بهبود یافته (تغییرات منفی) اما در تابستان سال ۱۳۹۴ نسبت به تابستان ۱۳۹۳ شرایط مؤلفه نامساعدتر شده است (تغییرات مثبت) که همین امر سبب شده که میانگین کل مؤلفه‌ها نیز همین الگو را داشته باشد.

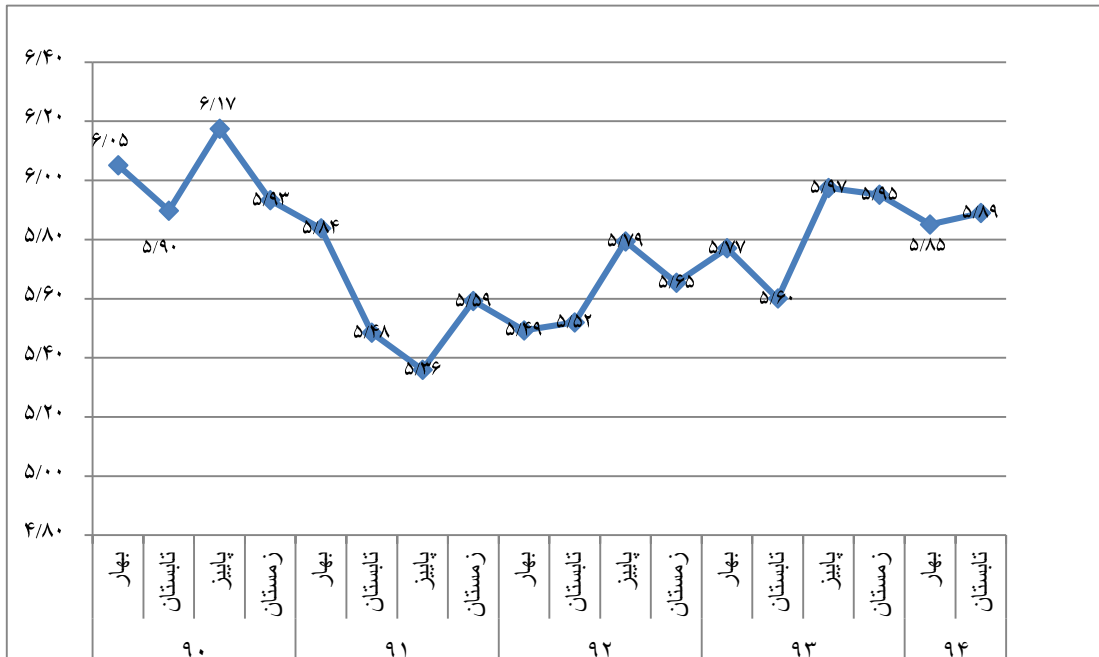
مؤلفه «تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار» از رتبه ۱۵ (رقم ۵/۴۸) در تابستان سال ۱۳۹۱ به رتبه ۱۲ (رقم ۵/۶۰) در تابستان ۱۳۹۳ رسیده است که نشان می‌دهد در طی سال‌های مورد بررسی شرایط این مؤلفه از نظر تشکل‌های مشارکت‌کننده به مرور به نسبت نامساعدتر شده است اما در تابستان سال جاری به رتبه ۹ (رقم ۵/۸۹) رسیده است که از تابستان ۱۳۹۱ نیز بدتر شده است. نمودار ۲ روند این مؤلفه را از بهار ۱۳۹۰ الی تابستان ۱۳۹۴ را نشان می‌دهد. همان‌طور که در نمودار مذکور مشاهده می‌شود از پاییز سال ۱۳۹۰ الی پاییز ۱۳۹۱ ارزیابی این مؤلفه روند نزولی (بهبود) خوبی داشته اما از پاییز سال ۱۳۹۱ روند مذکور صعودی (معکوس) شده است.

جدول ۴. برآیند (میانگین وزنی) ارزیابی تشکل‌های مشارکت‌کننده از ۲۱ مؤلفه محیط کسب‌وکار ایران در تابستان ۱۳۹۴ و مقایسه با چهار فصل قبل

تغییر تابستان ۱۳۹۴ نسبت به تابستان ۱۳۹۳	تغییر تابستان ۱۳۹۳ نسبت به تابستان ۱۳۹۱	تابستان ۱۳۹۴		بهار ۱۳۹۴		تابستان ۱۳۹۳		تابستان ۱۳۹۲		تابستان ۱۳۹۱		مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار (به ترتیب ارزیابی نامساعد در تابستان ۱۳۹۴)
		رتبه	ارزیابی	رتبه	ارزیابی	رتبه	ارزیابی	رتبه	ارزیابی	رتبه	ارزیابی	
۱	-۴	۱	۷/۷۰	۱	۷/۶۸	۱	۷/۶۶	۱	۷/۸۰	۲	۷/۹۴	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها
۰	۰	۲	۷/۲۶	۲	۷/۰۲	۲	۷/۲۲	۴	۷/۱۰	۴	۷/۲۱	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی
۷	-۹	۳	۶/۸۰	۴	۶/۷۹	۶	۶/۳۶	۷	۶/۶۵	۵	۶/۹۵	وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی
۲	-۳	۴	۶/۵۸	۵	۶/۷۸	۵	۶/۴۲	۵	۶/۸۰	۸	۶/۶۱	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به‌موقع بدهی خود به پیمانکاران
-۱	-۱	۵	۶/۴۵	۶	۶/۴۹	۳	۶/۴۹	۶	۶/۷۲	۹	۶/۵۸	نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی
-۱	-۱۱	۶	۶/۴۳	۳	۶/۸۰	۴	۶/۴۷	۳	۷/۴۱	۳	۷/۲۷	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان
-۱	۴	۷	۶/۰۷	۷	۶/۱۳	۷	۶/۱۲	۱۱	۶/۰۱	۱۱	۵/۹۱	ضعف دادسراها در رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها و اجبار طرف‌های قرارداد به انجام تعهدات
۱۰	-۶	۸	۵/۹۴	۹	۵/۹۰	۱۴	۵/۳۸	۱۴	۵/۵۵	۱۴	۵/۷۰	برگشت چک‌های مشتریان و همکاران
۵	۲	۹	۵/۸۹	۱۰	۵/۸۵	۱۲	۵/۶۰	۱۵	۵/۵۲	۱۵	۵/۴۸	تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار
-۴	-۱۰	۱۰	۵/۸۴	۱۱	۵/۸۴	۱۰	۶/۰۹	۹	۶/۳۶	۷	۶/۷۳	قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی
-۵	-۱۱	۱۱	۵/۷۷	۸	۶/۰۰	۹	۶/۱۰	۸	۶/۴۱	۶	۶/۸۵	بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری
۱۰	-۵	۱۲	۵/۷۳	۱۵	۵/۶۵	۱۵	۵/۲۰	۱۶	۵/۳۹	۱۶	۵/۴۸	عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی
-۷	-۲۷	۱۳	۵/۶۷	۱۳	۵/۸۱	۸	۶/۱۰	۲	۷/۵۳	۱	۸/۳۱	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه
-۲	-۴	۱۴	۵/۵۹	۱۲	۵/۸۱	۱۱	۵/۶۸	۱۰	۶/۳۴	۱۲	۵/۹۰	محدودیت قانون کار در تعدیل و جابجایی نیروی کار
-۱	-۱۱	۱۵	۵/۴۶	۱۴	۵/۶۷	۱۳	۵/۴۹	۱۳	۵/۹۲	۱۰	۶/۲۰	زیاد بودن تعطیلات رسمی
۶	-۱۳	۱۶	۵/۳۰	۱۶	۵/۳۵	۱۷	۵/۰۲	۱۲	۵/۹۳	۱۳	۵/۷۵	موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه
۱۳	-۹	۱۷	۵/۲۳	۱۸	۵/۰۹	۲۰	۴/۶۲	۱۸	۵/۰۵	۱۹	۵/۰۷	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه
۹	-۱۲	۱۸	۵/۱۰	۱۷	۵/۱۰	۱۹	۴/۶۸	۱۷	۵/۱۰	۱۷	۵/۳۱	تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار
-۱	-۵	۱۹	۴/۸۳	۱۹	۴/۹۲	۱۸	۴/۸۷	۱۹	۴/۸۰	۱۸	۵/۱۲	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به‌دست مصرف‌کننده
-۸	۶	۲۰	۴/۶۷	۲۰	۴/۸۷	۱۶	۵/۰۸	۲۰	۴/۷۷	۲۰	۴/۸۲	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل
-۱۲	۱۴	۲۱	۳/۷۵	۲۱	۳/۷۴	۲۱	۴/۲۵	۲۱	۳/۶۶	۲۱	۳/۷۴	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق
۱	-۱	۵/۸۱		۵/۸۷		۵/۷۶		۶/۰۴		۶/۱۴		میانگین کل (وزنی)

نمودار ۲. روند مؤلفه تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار

همان‌طور که در بالا ذکر شد الگوی مشابهی را می‌توان بین مؤلفه‌ها مشاهده کرد که این الگوی مشابه به احتمال زیاد ناشی از ارتباطی است که این مؤلفه‌ها با هم دارند. در شکل ۱ ارتباط ۹ مؤلفه از مؤلفه‌های جدول ۴ نشان داده شده است. ارتباط هر مؤلفه یا متغیر با متغیر دیگر با فلش نشان داده شده است. جهت فلش جهت ارتباط احتمالی علی را نشان می‌دهد و علامت مثبت (+) یا منفی (-) نوع ارتباط را نشان می‌دهد. برای مثال پایین بودن «سود کسب‌وکارهای ایرانی» (کاهش) می‌تواند تعدادی از آنها را وادار به «تولید کالاهای غیراستاندارد و تقلبی» (افزایش) کند بنابراین جهت فلش از سمت «سود کسب‌وکارهای ایرانی» به سمت «تولید کالاهای غیراستاندارد و تقلبی» و علامت آن منفی (-) است.

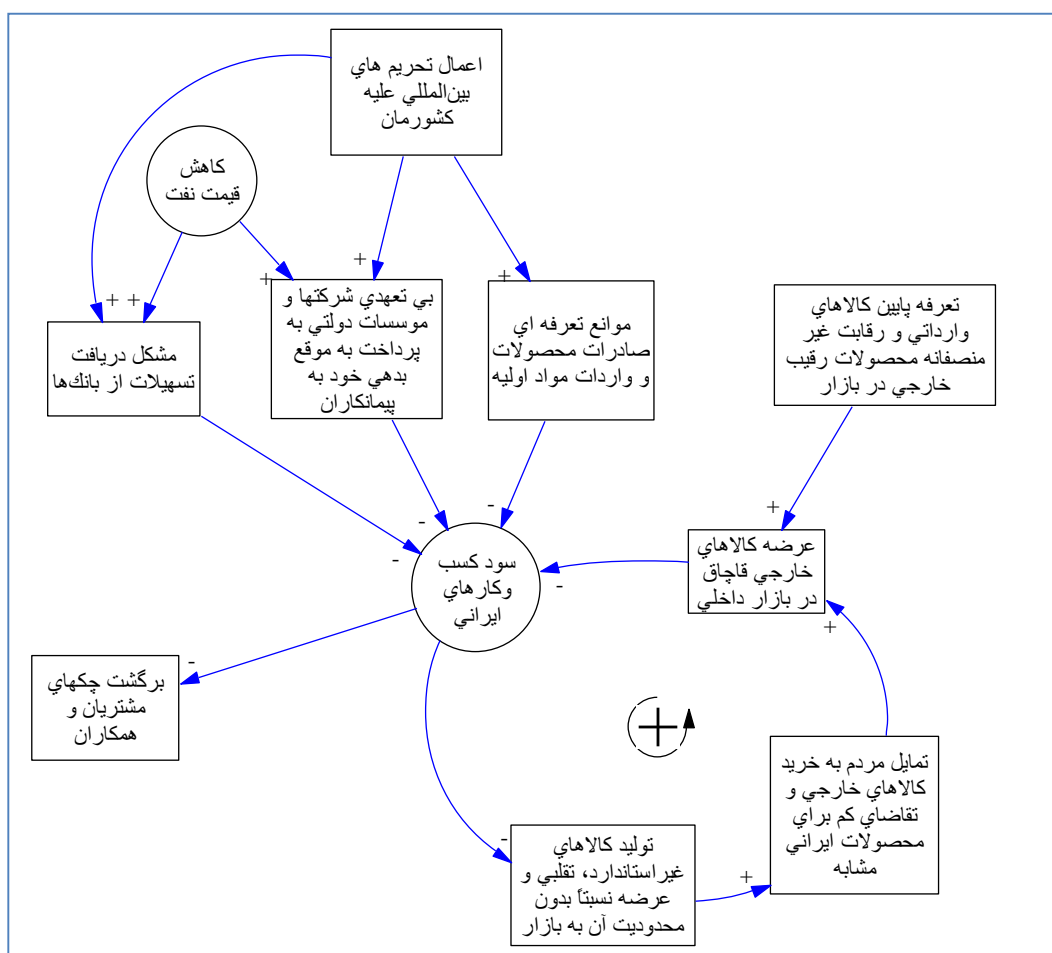
همان‌طور که در این شکل مشاهده می‌شود سه مؤلفه «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها»، «بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به‌موقع بدهی خود به پیمانکاران» و «موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه» سه مؤلفه کلیدی هستند که سبب نامساعد شدن حداقل پنج مؤلفه دیگر شده‌اند. شایان ذکر است که در نظریه سیستم‌های پویا^۱ به حلقه درون شکل ۱ حلقه بازخورد مثبت^۲ می‌گویند. حلقه‌ای که مانند بهمن عمل می‌کند یعنی یک ریزش کوچک می‌تواند به ریزش‌های بیشتر و بیشتر کسب‌وکارهای ایرانی منجر شود تا جایی که می‌تواند کل محیط کسب‌وکار و سیستم

1. System Dynamics
2. Positive Feedback Loop

اقتصادی را تخریب^۱ کند. احتمالاً به همین علت است که مؤلفه «تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار» روند رو به خرابی بیشتر را نشان می‌دهد. شایان ذکر است که «موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه»، «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها» و «بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به‌موقع بدهی خود به پیمانکاران» احتمالاً ناشی از تحریم‌ها و سقوط قیمت نفت شدت گرفته است که به واسطه کمبود منابع درآمدی دولت و شرکت‌هایش و افزایش بدهی آنها به سیستم بانکی و بخش خصوصی سبب شکل گرفتن این الگو در محیط کسب‌وکار شده است.

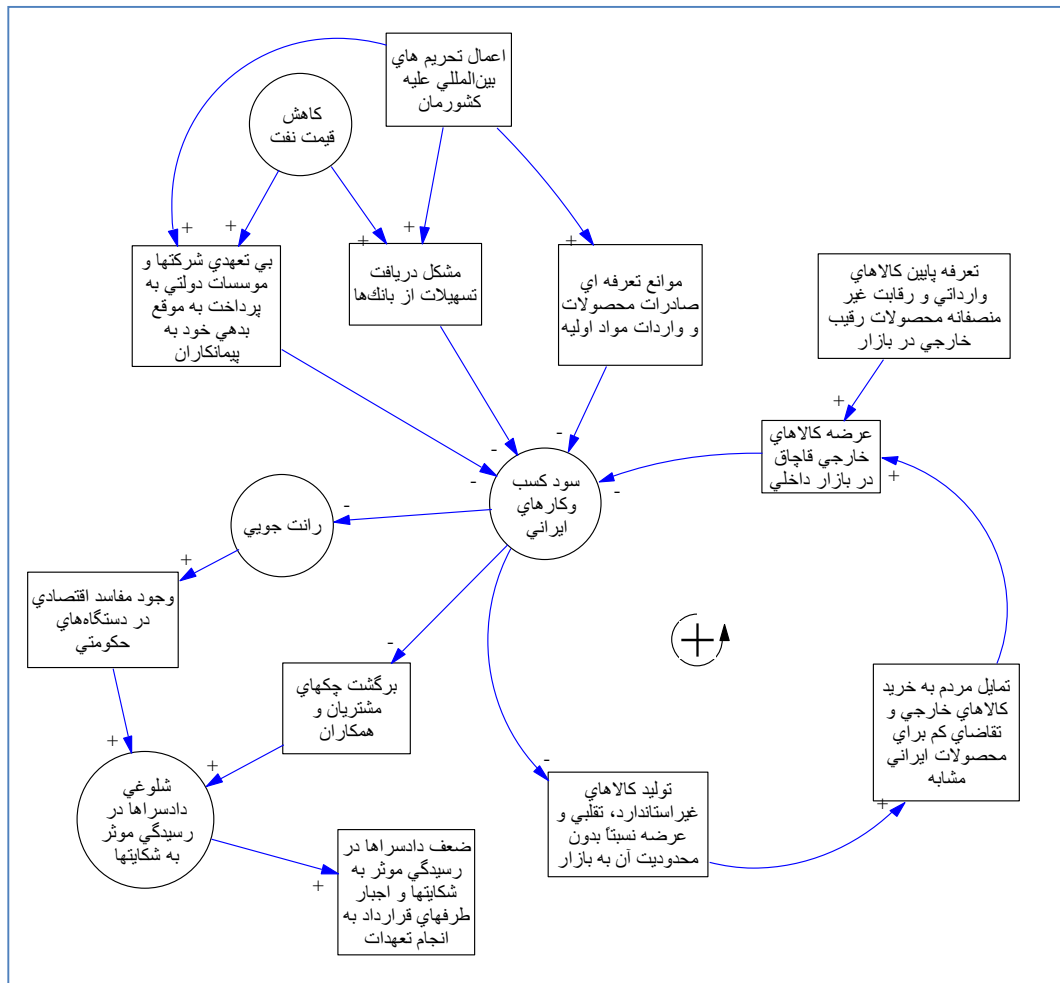
شکل ۱. ارتباط بین برخی (۹ مؤلفه) از مؤلفه‌های شاخص پایش محیط کسب‌وکار

برخی از مؤلفه‌ها نیز با تأخیر بر سایر مؤلفه‌ها تأثیر می‌گذارند مانند ارتباطی که احتمالاً بین مؤلفه «برگشت چک‌های مشتریان و همکاران» و مؤلفه «ضعف دادسراها در رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها و اجبار طرف‌های قرارداد به انجام تعهدات» وجود دارد. افزایش «برگشت چک‌های مشتریان و همکاران» سبب

افزایش شلوغی دادسراها برای رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها می‌شود و آن سبب می‌شود که «ضعف دادسراها در رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها و اجبار طرف‌های قرارداد به انجام تعهدات» بیشتر خودنمایی کند. همچنین با کاهش سود کسب‌وکار فعالیت رقیب (رانت‌جویی) افزایش می‌یابد که آن با تأخیر سبب افزایش «وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی» می‌شود (شکل ۲).

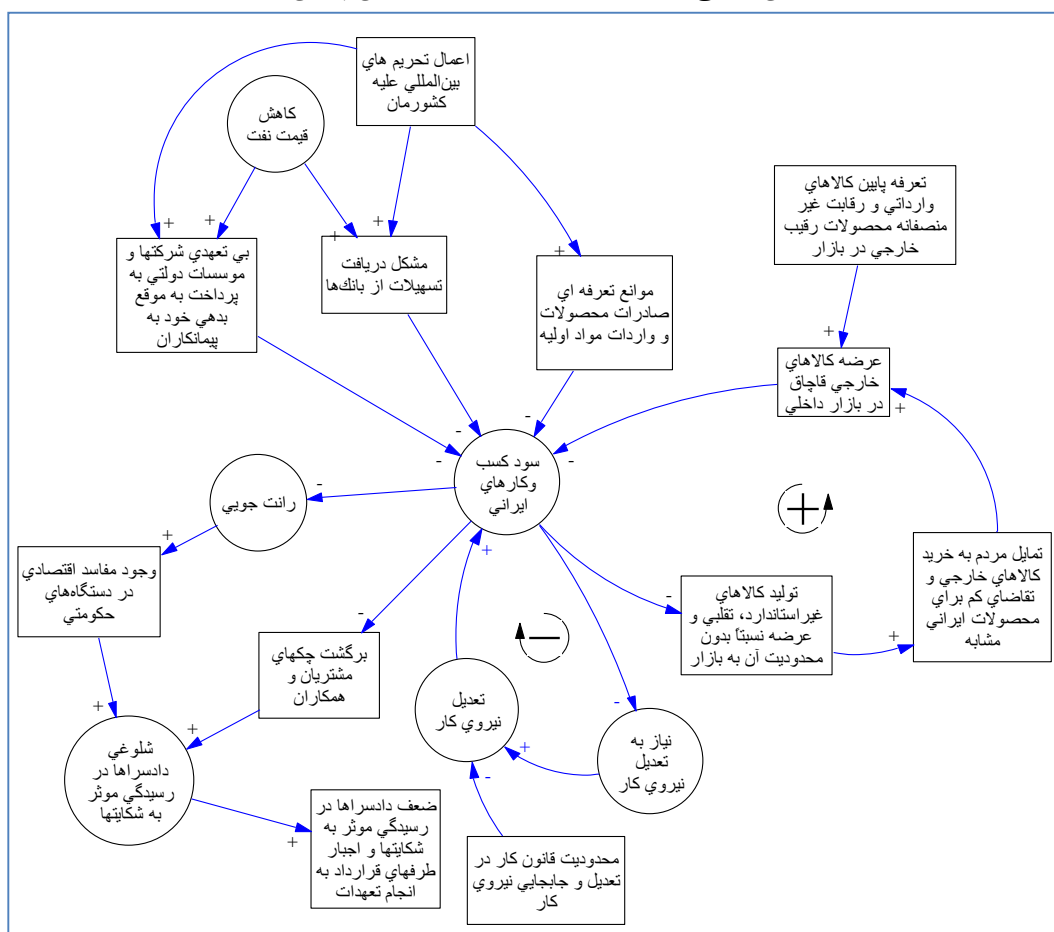
شکل ۲. ارتباط بین برخی (۱۱ مؤلفه) از مؤلفه‌های شاخص پایش محیط کسب‌وکار

زمانی که سوددهی کسب‌وکارها تبدیل به زیان‌دهی می‌شود، آنها تلاش می‌کنند که نیروی انسانی خود را تعدیل کنند اما اگر «محدودیت قانون کار در تعدیل و جابجایی نیروی کار» اجازه این کار را به آنها ندهد این مؤلفه به‌عنوان یک مانع بیشتر خودنمایی می‌کند. در غیر این صورت تعدیل نیروی کار انجام شده و از روند کاهشی سوددهی کسب‌وکارها می‌کاهد. همان‌طور که در شکل ۳ مشاهده می‌شود دوازده مؤلفه از مؤلفه‌های جدول ۴ درگیر هستند. براساس این شکل می‌توان دریافت که تعداد کمی از مؤلفه‌های جدول ۴ می‌توانند کل محیط کسب‌وکار را تحت تأثیر قرار دهند.

شکل ۳. ارتباط بین برخی (۱۲ مؤلفه) از مؤلفه‌های شاخص پایش محیط کسب و کار

شایان ذکر است که توسعه بیشتر شکل ۳ میسر است به طوری که کل مؤلفه‌های جدول ۴ را دربر بگیرد، اما به منظور اجتناب از پیچیدگی بیشتر از این کار صرف نظر می‌کنیم. شکل بالا همچنین نشان می‌دهد که شناخت ساختار محیط کسب و کار و شناسایی نقاط اهرمی سیستم می‌تواند به بهبود محیط کسب و کار کمک کند در حالی که فشار بر برخی از مؤلفه‌های حاشیه‌ای می‌تواند حتی به بدتر شدن شرایط محیط کسب و کار منجر شود.

ب) شاخص ارزیابی استانی

میانگین ارزیابی مؤلفه‌های محیط کسب و کار به تفکیک استان‌ها (شامل شکل‌های سراسری) در تابستان ۱۳۹۴ در نمودار ۳ ترسیم شده است. همان‌طور که در نمودار مذکور مشاهده می‌شود در تابستان ۱۳۹۴ استان البرز با رقم ۷/۹۱ نامساعدترین محیط و سپس استان‌های کردستان، کهگیلویه و بویراحمد، کرمانشاه و ایلام به‌عنوان استان‌های دارای نامساعدترین محیط کسب و کار ارزیابی شده‌اند. اما اردبیل با رقم ۴/۴۸ به نسبت مساعدترین محیط ارزیابی شده است. شایان ذکر است که میانگین ارزیابی مؤلفه‌های

محیط کسب و کار تشکل‌های سراسری ۵/۵۰ است که از میانگین ساده ارزیابی همه استان‌ها کمتر است (جدول ۵). این امر می‌تواند نشانگر آن باشد که شرایط محیط کسب و کار برای بنگاه‌های بزرگ بهتر از بنگاه‌های کوچک است.

در جدول ۵ نتیجه ارزیابی تشکل‌های اقتصادی از ۲۱ مؤلفه محیط کسب و کار در طول دوره‌های (بهار ۱۳۹۱ الی تابستان ۱۳۹۴) به تفکیک استان‌ها (شامل تشکل‌های سراسری) نشان داده شده است. براساس میانگین کل دوره مذکور، وضعیت استان‌های بوشهر، البرز، کهگیلویه و بویراحمد و کرمانشاه در مقایسه با استان‌های گیلان، اردبیل، یزد و زنجان نامناسب‌تر ارزیابی شده است.

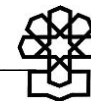
در جدول ۶ نیز نتیجه ارزیابی تشکل‌های اقتصادی از ۲۱ مؤلفه محیط کسب و کار در تابستان ۱۳۹۴ به تفکیک استان‌ها (شامل تشکل‌های سراسری) و میانگین ارزیابی نهایی هر مؤلفه نشان داده شده است. تفاوت در ترتیب مؤلفه‌های محیط کسب و کار در این جدول با ترتیب مؤلفه‌ها در جدول ۴ نشان می‌دهد که برخی از مؤلفه‌ها برای استان‌ها نسبت به تشکل‌های سراسری اهمیت بیشتری دارند مانند مؤلفه «نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی» که برای تشکل‌های استانی اهمیت بیشتری دارند.

براساس ارزیابی تابستان ۱۳۹۴ مؤلفه «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها» در همه استان‌ها بالاتر از ۶/۵ است و در استان‌های کرمانشاه، البرز و هرمزگان بالاتر از ۹ و در هفت استان نیز بالاتر از ۸ گزارش شده است.

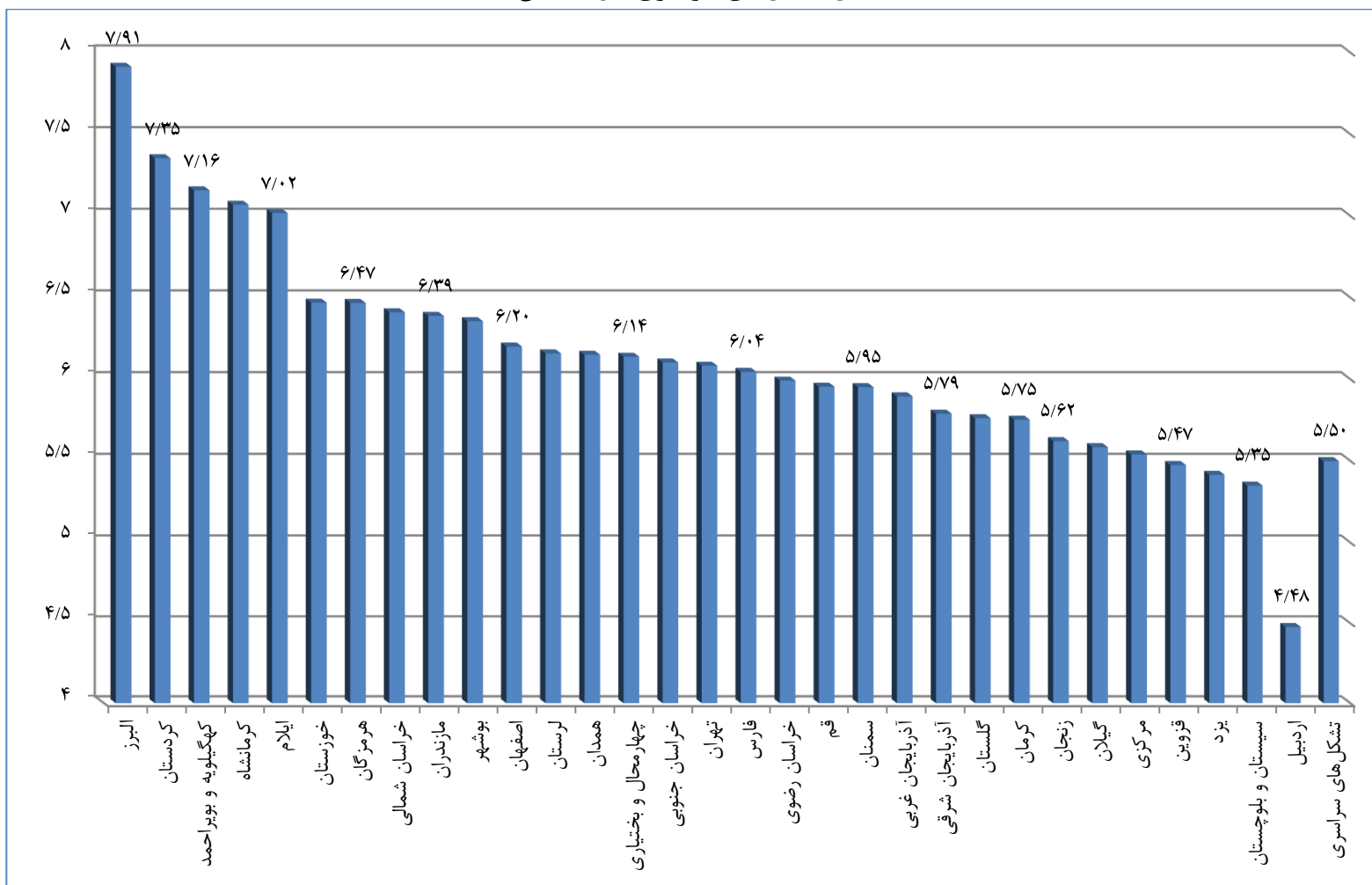
براساس ارزیابی تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این ارزیابی در تابستان ۱۳۹۴ مؤلفه «نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی» در اکثر استان‌ها (حدود ۷۰ درصد از استان‌ها) بالاتر از ۶/۵ است و در استان‌های کرمانشاه، کردستان، خوزستان، کرمان و هرمزگان بالاتر از ۸ گزارش شده است.

با وجود آنکه تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این ارزیابی، مؤلفه «ضعف زیرساخت‌های تأمین برق» را به نسبت مساعدتر از بقیه مؤلفه‌ها ارزیابی می‌کنند، اما در استان‌های مختلف این ارزیابی متفاوت است به طوری که در استان‌های بوشهر و البرز بالاتر از رقم ۶ گزارش شده است که نشان‌دهنده لزوم توجه بیشتر به این مؤلفه در استان‌های مذکور است.

همچنین با وجود آنکه تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این ارزیابی، مؤلفه «ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل» را به نسبت مساعدتر از بقیه مؤلفه‌ها ارزیابی می‌کنند، اما در استان‌های مختلف این ارزیابی متفاوت است به طوری که در استان‌های البرز، کردستان، کهگیلویه و بویراحمد، خراسان شمالی و لرستان ارزیابی این مؤلفه بالاتر از رقم ۶ است که نشان‌دهنده لزوم توجه بیشتر به این مؤلفه در استان‌های مذکور است.

نمودار ۳. مقایسه ارزیابی تشکل‌های استانی از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار
(شامل تشکل‌های سراسری) در تابستان ۱۳۹۴

جدول ۵. ارزیابی تشکلهای اقتصادی مشارکت‌کننده از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در فصول گذشته به تفکیک استان‌ها (شامل تشکلهای سراسری) و به ترتیب ارزیابی کل دوره‌ها

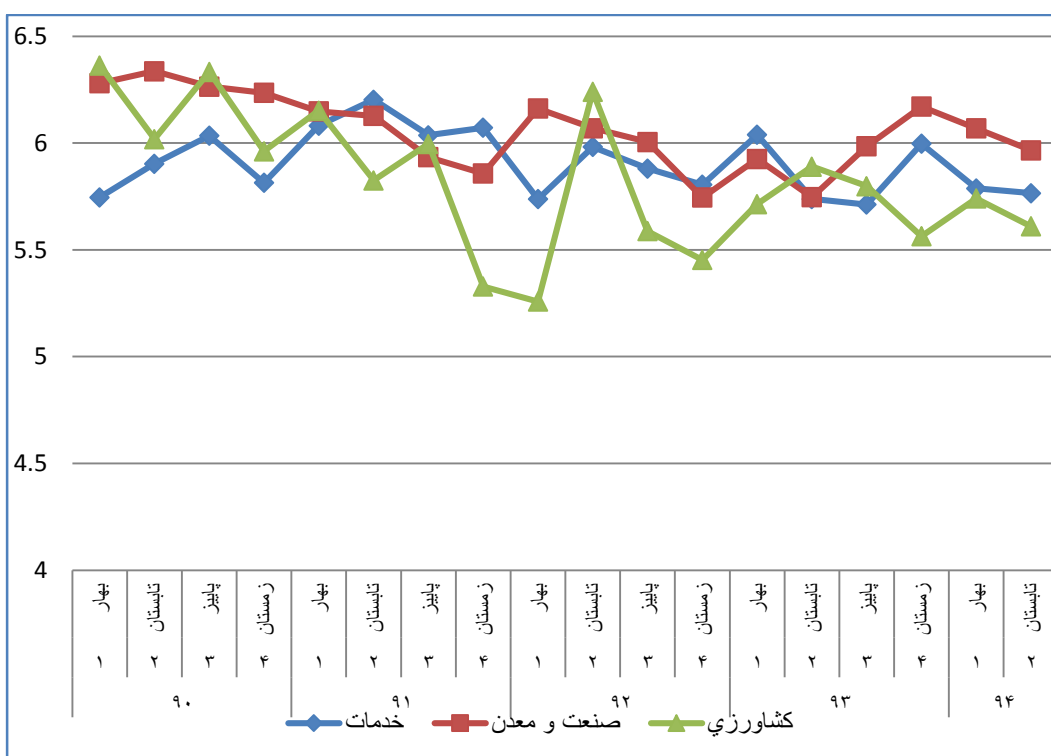
میانگین کل ۱۳۹۰-۱۳۹۴	۱۳۹۴		۱۳۹۳				۱۳۹۲				۱۳۹۱				استان			
	تابستان	بهار	سال	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	سال	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	سال	زمستان		پاییز	تابستان	بهار
۶/۶۹	۶/۳۵	۷/۳۵	۶/۶۳	۷/۰۵	۶/۷۰	۶/۵۸	۶/۲۰	۶/۵۰	۶/۵۸	۶/۰۷	۶/۹۹	۶/۳۷	۷/۰۱	۶/۵۷	۶/۹۳	۷/۱۹	۷/۳۶	بوشهر
۶/۶۷	۷/۹۱	۷/۷۳	۶/۲۹	۷/۳۵	۶/۲۳	۵/۷۵	۵/۸۴	۶/۹۷	۷/۱۵	۷/۶۲	۷/۷۶	۵/۳۶	۶/۶۹	۷/۱۶	۷/۲۶	۶/۱۵	۶/۲۰	البرز
۶/۶۳	۷/۱۶	۶/۴۵	۶/۸۳	۶/۹۱	۶/۶۸	۷/۶۲	۶/۱۰	۶/۴۵	۵/۹۸	۷/۱۳	۶/۹۷	۵/۷۳	۶/۵۶	۶/۴۰	۶/۴۳	۶/۳۷	۷/۰۴	کهگیلویه و بویراحمد
۶/۵۸	۷/۰۷	۷/۰۷	۶/۷۰	۷/۰۸	۶/۵۲	۶/۴۶	۶/۷۵	۶/۷۶	۶/۴۱	۷/۵۹	۶/۴۶	۶/۵۹	۶/۲۷	۶/۹۴	۵/۸۳	۶/۴۵	۵/۸۶	کرمانشاه
۶/۵۰	۶/۳۹	۶/۲۱	۶/۲۸	۶/۱۲	۶/۱۹	۶/۳۸	۶/۴۴	۶/۵۸	۶/۷۶	۶/۹۰	۶/۳۲	۶/۳۳	۶/۵۳	۶/۵۹	۶/۸۷	۶/۵۳	۶/۱۱	مازندران
۶/۴۸	۶/۱۵	۶/۰۷	۶/۱۲	۵/۶۳	۶/۰۶	۶/۱۳	۶/۶۶	۶/۰۹	۶/۰۲	۵/۷۸	۶/۱۴	۶/۴۳	۶/۵۳	۶/۰۷	۶/۰۰	۶/۴۰	۷/۶۵	همدان
۶/۴۱	۶/۴۱	۶/۹۹	۶/۶۱	۶/۵۸	۶/۸۳	۶/۹۳	۶/۱۱	۶/۲۷	۶/۵۳	۵/۹۱	۶/۷۰	۵/۹۳	۵/۸۵	۵/۶۱	۶/۳۵	۶/۳۶	۵/۰۹	خراسان شمالی
۶/۳۸	۶/۱۴	۵/۸۴	۶/۱۶	۶/۱۸	۶/۴۰	۵/۶۸	۶/۴۰	۵/۸۹	۶/۵۸	۶/۱۴	۶/۰۳	۴/۸۳	۶/۲۸	۶/۳۴	۵/۹۱	۶/۲۵	۶/۶۴	چهارمحال و بختیاری
۶/۲۹	۶/۱۰	۵/۸۵	۶/۲۵	۶/۰۶	۶/۱۶	۶/۸۹	۵/۹۱	۶/۳۶	۶/۷۰	۶/۰۵	۶/۵۶	۶/۱۴	۶/۳۹	۶/۳۶	۵/۵۱	۶/۳۲	۷/۳۷	خراسان جنوبی
۶/۲۸	۷/۳۵	۶/۱۳	۶/۹۴	۶/۸۶	۷/۲۱	۷/۲۸	۶/۴۲	۶/۴۱	۶/۵۵	۶/۲۴	۶/۵۰	۶/۳۵	۵/۹۱	۵/۹۸	۵/۶۶	۶/۴۵	۵/۵۳	کردستان
۶/۲۸	۶/۱۶	۶/۸۵	۶/۵۰	۶/۴۳	۶/۷۱	۶/۱۵	۶/۷۱	۵/۸۹	۶/۱۵	۶/۰۷	۵/۸۳	۵/۵۰	۶/۰۱	۵/۷۰	۶/۴۱	۶/۱۰	۵/۸۱	لرستان
۶/۲۵	۶/۰۴	۶/۲۵	۵/۹۹	۵/۴۱	۶/۱۶	۶/۱۷	۶/۲۱	۶/۱۳	۶/۰۲	۵/۸۵	۶/۴۷	۶/۱۸	۶/۵۹	۶/۳۱	۶/۴۲	۶/۵۸	۷/۰۴	فارس
۶/۱۹	۶/۲۰	۶/۵۷	۶/۱۸	۶/۳۵	۶/۲۵	۵/۷۱	۶/۳۹	۶/۱۷	۵/۹۵	۶/۵۹	۶/۲۸	۵/۸۷	۶/۳۲	۶/۵۴	۶/۰۰	۶/۲۳	۶/۵۲	اصفهان
۶/۱۹	۵/۷۵	۵/۵۹	۵/۷۸	۵/۱۱	۶/۱۳	۶/۴۲	۵/۴۵	۶/۳۱	۶/۲۲	۶/۳۵	۶/۳۷	۶/۲۹	۶/۶۹	۷/۶۹	۶/۳۸	۶/۴۱	۶/۲۹	کرمان
۶/۱۸	۵/۸۹	۶/۲۲	۶/۱۸	۶/۵۷	۵/۸۱	۶/۲۴	۶/۱۱	۶/۱۶	۶/۷۴	۵/۹۱	۵/۶۳	۶/۳۴	۵/۹۵	۵/۹۶	۵/۸۱	۶/۵۳	۵/۵۰	آذربایجان غربی
۶/۱۸	۵/۷۹	۶/۲۴	۶/۱۵	۶/۱۲	۶/۵۲	۵/۶۷	۶/۲۸	۵/۹۳	۶/۰۲	۶/۱۷	۵/۷۶	۵/۷۷	۶/۲۹	۵/۶۴	۶/۲۵	۶/۵۶	۶/۷۲	آذربایجان شرقی
۶/۱۶	۶/۴۷	۵/۸۲	۵/۹۲	۵/۸۶	۵/۸۹	۶/۰۶	۵/۸۸	۵/۸۲	۶/۲۷	۵/۸۸	۵/۶۱	۵/۵۲	۶/۴۷	۶/۰۲	۶/۲۵	۶/۸۸	۶/۷۵	هرمزگان
۶/۱۶	۷/۰۲	۷/۳۳	۵/۹۷	۶/۶۶	۶/۶۰	۵/۴۴	۵/۱۸	۶/۳۰	۶/۷۲	۵/۰۶	۷/۵۷	۵/۸۳	۶/۱۹	۵/۸۴	۶/۱۱	۶/۰۰	۶/۸۰	ایلام
۶/۱۳	۵/۷۶	۵/۹۷	۵/۹۲	۵/۹۵	۵/۹۶	۶/۱۲	۵/۶۶	۶/۰۲	۵/۴۶	۵/۹۹	۶/۲۴	۶/۳۹	۶/۶۳	۵/۵۳	۶/۵۳	۷/۵۷	۶/۹۱	گلستان
۶/۰۶	۵/۳۵	۵/۸۰	۵/۹۶	۵/۸۳	۵/۴۰	۶/۱۴	۶/۴۶	۶/۰۸	۵/۳۹	۶/۰۳	۶/۹۹	۵/۹۳	۶/۰۶	۵/۷۸	۶/۱۷	۶/۵۲	۵/۷۶	سیستان و بلوچستان
۶/۰۰	۵/۹۹	۵/۸۴	۶/۲۰	۶/۰۶	۶/۲۲	۶/۳۳	۶/۱۸	۵/۷۰	۵/۴۵	۵/۶۲	۵/۹۴	۵/۸۰	۶/۰۶	۶/۱۸	۵/۹۸	۶/۳۹	۵/۶۸	خراسان رضوی
۵/۹۹	۵/۹۵	۶/۸۸	۶/۱۱	۶/۱۲	۶/۴۷	۵/۷۹	۶/۰۸	۶/۲۰	۵/۵۳	۷/۱۲	۵/۶۳	۶/۵۱	۵/۸۴	۵/۸۰	۵/۷۶	۵/۷۰	۶/۰۸	قم
۵/۹۹	۵/۹۵	۶/۴۱	۶/۰۰	۶/۵۴	۶/۱۴	۵/۳۳	۶/۰۰	۶/۰۷	۵/۶۹	۶/۰۰	۶/۳۳	۶/۲۸	۵/۹۲	۶/۰۲	۵/۳۲	۶/۵۵	۵/۸۰	سمنان
۵/۹۹	۶/۴۷	۶/۴۸	۶/۴۷	۶/۸۱	۵/۸۱	۶/۸۲	۶/۴۶	۵/۵۵	۵/۳۱	۵/۸۳	۵/۳۳	۵/۷۳	۵/۸۷	۵/۱۷	۵/۷۸	۶/۰۷	۶/۴۷	خوزستان
۵/۹۳	۶/۰۸	۵/۵۸	۵/۸۷	۶/۲۴	۵/۶۳	۵/۴۲	۶/۲۰	۵/۹۷	۵/۹۳	۵/۷۲	۶/۳۳	۵/۹۱	۶/۰۲	۵/۶۶	۶/۲۱	۶/۲۰	۶/۰۱	تهران
۵/۸۹	۵/۴۷	۶/۰۵	۵/۴۸	۶/۳۳	۵/۰۰	۵/۶۳	۴/۹۷	۵/۸۴	۶/۰۷	۵/۶۴	۵/۷۵	۵/۸۸	۶/۰۷	۵/۹۶	۶/۱۳	۵/۳۶	۶/۸۲	قزوین
۵/۷۸	۵/۵۴	۶/۰۶	۵/۸۸	۶/۱۳	۵/۷۶	۵/۶۶	۵/۹۷	۵/۶۳	۵/۷۱	۵/۳۹	۵/۹۹	۵/۴۲	۵/۵۴	۵/۱۴	۶/۱۴	۵/۵۷	۵/۳۱	مرکزی
۵/۶۱	۵/۶۲	۵/۹۱	۵/۵۳	۵/۵۱	۵/۵۵	۵/۰۶	۶/۰۱	۵/۴۶	۵/۶۷	۵/۶۸	۵/۳۷	۵/۱۰	۵/۵۳	۴/۶۲	۶/۲۹	۵/۱۸	۶/۰۲	زنجان
۵/۴۵	۵/۴۱	۵/۴۹	۵/۴۶	۵/۵۳	۵/۲۶	۵/۸۴	۵/۲۳	۵/۲۶	۵/۴۰	۵/۴۵	۵/۳۶	۴/۸۴	۵/۱۳	۴/۹۸	۵/۴۶	۵/۲۱	۴/۸۷	یزد
۵/۱۵	۴/۴۸	۴/۷۲	۵/۰۸	۴/۹۸	۴/۷۸	۵/۲۵	۵/۳۰	۵/۲۰	۵/۷۲	۴/۶۸	۵/۳۰	۵/۱۲	۵/۶۴	۵/۷۷	۶/۱۷	۵/۰۶	۵/۵۴	اردبیل
۵/۱۲	۵/۵۸	۵/۶۰	۴/۸۴	۵/۱۰	۴/۸۹	۵/۰۹	۴/۲۸	۵/۱۳	۴/۸۷	۴/۸۲	۵/۲۹	۵/۵۵	۴/۷۷	۴/۷۴	۵/۵۶	۵/۲۸	۳/۵۱	گیلان
۵/۸۱	۵/۵۰	۵/۶۵	۵/۷۳	۵/۸۲	۵/۶۷	۵/۶۰	۵/۸۳	۵/۷۴	۵/۵۳	۵/۷۸	۵/۸۹	۵/۷۴	۵/۹۵	۵/۸۹	۵/۸۲	۶/۰۳	۶/۰۸	تشکلهای سراسری

ج) شاخص ارزیابی بخشی

نمودار ۴ روند میانگین ارزیابی تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در فصول گذشته را به تفکیک بخش‌های اقتصادی نشان می‌دهد.

همان‌طور که در نمودار مذکور مشاهده می‌شود روند کلی ارزیابی تشکل‌های بخش کشاورزی طی دوره بهار ۱۳۹۰ الی تابستان ۱۳۹۴ نشان از بهبود همراه با نوسان دارد. این درحالی است که روند میانگین ارزیابی تشکل‌های بخش صنعت و معدن و بخش خدمات تقریباً در حول خطی ثابت در حال نوسان است.

نمودار ۴. روند میانگین ارزیابی مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار به تفکیک بخش‌های مورد بررسی

جدول ۷ ارزیابی تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در فصل تابستان ۱۳۹۴ و فصل مشابه سال قبل را به تفکیک بخش‌های اقتصادی نشان می‌دهد. همان‌طور که در جدول مذکور مشاهده می‌شود مؤلفه «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها» در همه بخش‌های اقتصادی در تابستان ۱۳۹۴ رتبه اول را دارد، اما عدد شاخص در بخش کشاورزی نامساعدتر از سایر بخش‌ها ارزیابی شده که دسترسی محدودتر بخش کشاورزی به منابع مالی را نشان داده و شایان توجه سیاست‌گذاران است.

مؤلفه «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی» رتبه

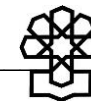
دوم را در میان مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در بخش‌های کشاورزی و صنعت و معدن دارد که نشان می‌دهد بخش خدمات دسترسی بیشتری به تأمین سرمایه از بازار غیررسمی دارد.

مؤلفه «قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی» رتبه سومین مؤلفه نامساعد را در بخش کشاورزی به خود اختصاص داده است. این درحالی است که این مؤلفه در بخش‌های صنعت و معدن و خدمات به ترتیب رتبه چهاردهم و سیزدهم را دارد.

مؤلفه «نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی» رتبه نهمین مؤلفه نامساعد را در بخش کشاورزی به خود اختصاص داده است. این درحالی است که این مؤلفه در بخش‌های صنعت و معدن و خدمات به ترتیب رتبه‌های پنجم و ششم را دارد. این امر از طرفی نشان می‌دهد که این مؤلفه در بخش کشاورزی به نسبت کمتر نامساعد است اما از طرف دیگر می‌تواند نشان‌دهنده این موضوع باشد که کارگران در بخش کشاورزی از پوشش بیمه‌ای مناسبی برخوردار نیستند.

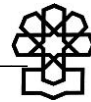
مؤلفه «ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده» رتبه هفتمین مؤلفه نامساعد را در بخش کشاورزی به خود اختصاص داده است. این درحالی است که این مؤلفه در بخش‌های صنعت و معدن و خدمات به ترتیب رتبه نوزدهم و بیستم را دارد.

در مجموع گرچه در شرایط فعلی، اولین مشکل همه بخش‌ها مربوط به تأمین مالی است، اما در مؤلفه‌های بعدی، اهمیت موانع محیط کسب‌وکار بخش‌ها از یکدیگر متفاوت می‌شود که لزوم توجه به مشکلات کسب‌وکار هر بخش توسط نهادهای متولی آن بخش را آشکارتر می‌سازد.

جدول ۷. ارزیابی تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در فصل تابستان ۱۳۹۴ و فصل مشابه سال قبل به تفکیک بخش‌های اقتصادی

تابستان ۱۳۹۴						تابستان ۱۳۹۳						سال - فصل	
خدمات		صنعت و معدن		کشاورزی		خدمات		صنعت و معدن		کشاورزی		بخش مربوطه	
رتبه	شاخص	رتبه	شاخص	رتبه	شاخص	رتبه	شاخص	رتبه	شاخص	رتبه	شاخص	عنوان	
۱	۷/۴۹	۱	۷/۹۹	۱	۸/۰۲	۱	۷/۴۲	۱	۷/۸۵	۱	۸/۴۳	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	
۲	۶/۹۵	۲	۷/۷۰	۲	۷/۶۷	۲	۷/۲۰	۲	۷/۱۵	۲	۷/۵۸	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	
۳	۶/۸۹	۴	۶/۸۴	۶	۶/۱۷	۶	۶/۳۹	۴	۶/۶۶	۱۵	۵/۲۹	وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی	
۵	۶/۵۴	۳	۶/۸۷	۸	۵/۹۷	۴	۶/۵۵	۶	۶/۲۱	۷	۶/۳۵	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به‌موقع بدهی خود به پیمانکاران	
۴	۶/۶۲	۸	۶/۰۹	۴	۶/۴۳	۳	۶/۶۶	۷	۶/۱۲	۱۱	۶/۱۸	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان	
۶	۶/۴۴	۵	۶/۶۶	۹	۵/۹۳	۵	۶/۴۳	۳	۶/۷۱	۹	۶/۲۲	نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی	
۸	۵/۹۴	۷	۶/۲۶	۵	۶/۱۸	۷	۶/۱۸	۹	۵/۹۹	۱۰	۶/۲۱	ضعف دادسراها در رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها و اجبار طرف‌های قرارداد به انجام تعهدات	
۱۳	۵/۷۷	۱۴	۵/۵۹	۳	۷/۰۱	۱۰	۵/۹۸	۱۰	۵/۹۵	۳	۷/۰۷	قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی	
۱۲	۵/۷۷	۶	۶/۲۷	۱۰	۵/۸۸	۱۵	۵/۳۰	۱۳	۵/۳۸	۱۴	۵/۸۰	برگشت چک‌های مشتریان و همکاران	
۱۰	۵/۸۲	۱۲	۵/۷۴	۱۱	۵/۵۸	۱۱	۵/۷۷	۵	۶/۵۱	۵	۶/۶۴	بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری	
۷	۶/۰۶	۱۰	۵/۸۴	۱۶	۵/۰۸	۹	۶/۰۰	۱۴	۵/۲۴	۱۹	۴/۵۰	تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار	
۱۱	۵/۸۲	۱۸	۵/۴۹	۱۲	۵/۳۹	۸	۶/۰۶	۸	۶/۰۳	۶	۶/۵۴	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه	
۱۴	۵/۶۳	۱۳	۵/۶۹	۱۵	۵/۱۳	۱۲	۵/۵۷	۱۱	۵/۷۲	۱۲	۶/۱۵	محدودیت قانون کار در تعدیل و جابجایی نیروی کار	
۱۵	۵/۲۹	۱۱	۵/۸۴	۱۳	۵/۲۰	۱۳	۵/۴۴	۱۲	۵/۴۵	۱۳	۵/۸۶	زیاد بودن تعطیلات رسمی	
۹	۵/۸۵	۹	۵/۹۶	۱۸	۴/۴۷	۱۴	۵/۴۲	۱۸	۴/۹۳	۱۶	۴/۸۰	عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی	
۱۷	۵/۱۶	۱۵	۵/۵۹	۱۴	۵/۱۸	۱۶	۴/۹۶	۱۵	۵/۲۳	۱۷	۴/۷۱	موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه	
۲۰	۴/۵۹	۱۹	۴/۸۷	۷	۵/۹۷	۱۹	۴/۶۶	۲۰	۴/۵۷	۴	۶/۹۴	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به‌دست مصرف‌کننده	
۱۶	۵/۲۶	۱۷	۵/۵۰	۱۹	۴/۲۰	۱۸	۴/۷۹	۱۹	۴/۵۸	۲۱	۳/۷۷	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه	
۱۸	۵/۰۸	۱۶	۵/۵۱	۲۰	۳/۹۸	۲۰	۴/۵۶	۱۶	۵/۱۹	۲۰	۳/۸۲	تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار	
۱۹	۴/۶۲	۲۰	۴/۸۰	۱۷	۴/۵۱	۱۷	۴/۹۱	۱۷	۵/۰۱	۸	۶/۲۶	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	
۲۱	۳/۵۰	۲۱	۴/۱۸	۲۱	۳/۸۷	۲۱	۴/۲۱	۲۱	۴/۲۱	۱۸	۴/۵۸	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	
-	۵/۷۷	-	۵/۹۷	-	۵/۶۱	-	۵/۷۴	-	۵/۷۵	-	۵/۸۹	برآیند ارزیابی تشکل‌ها (میانگین کل)	

تحلیل وضعیت محیط کسب‌وکار ایران در تابستان ۱۳۹۴ براساس نظریه عمومی کارآفرینی شین^۱

محیط یک سیستم را عواملی تشکیل می‌دهند که در خارج از سیستم قرار می‌گیرند، اما بر آن تأثیرگذار هستند. شناسایی محیط و عوامل محیطی معمولاً به‌سادگی انجام نمی‌گیرد، زیرا مرز سیستم با محیط، مرز ظاهری نیست، بلکه قراردادی است. طبق تعریف چرچمن^۲، محیط، عوامل و اشیایی را شامل می‌شود که در رابطه خود با سیستم مؤثر و غیرقابل تغییرند. او به مدیران توصیه می‌کند در رابطه با شناسایی عوامل محیطی دو سؤال مطرح کنند: اول اینکه، آیا عامل موردنظر سیستم را متأثر می‌سازد یا خیر؟ اگر پاسخ این سؤال مثبت باشد، سؤال دوم را بدین‌سان مطرح می‌کند: آیا سیستم قادر به تغییر آن عامل است؟ به‌عبارت دیگر می‌تواند آن محدودیت یا مانع را از پیش پای فعالیت‌های خود بردارد؟ در صورتی که پاسخ سؤال دوم منفی باشد، آن عامل، یک عامل محیطی است. با استفاده از جدول زیر می‌توان ماهیت عوامل مرتبط با سیستم را تعیین کرد.

جدول ۸. جدول عناصر مؤثر بر سیستم

عوامل	مؤثر بر سیستم	بی‌تأثیر بر سیستم
تحت کنترل سیستم	عامل سیستمی (درونی)	نه سیستمی و نه محیطی
خارج از کنترل سیستم	عامل محیطی	

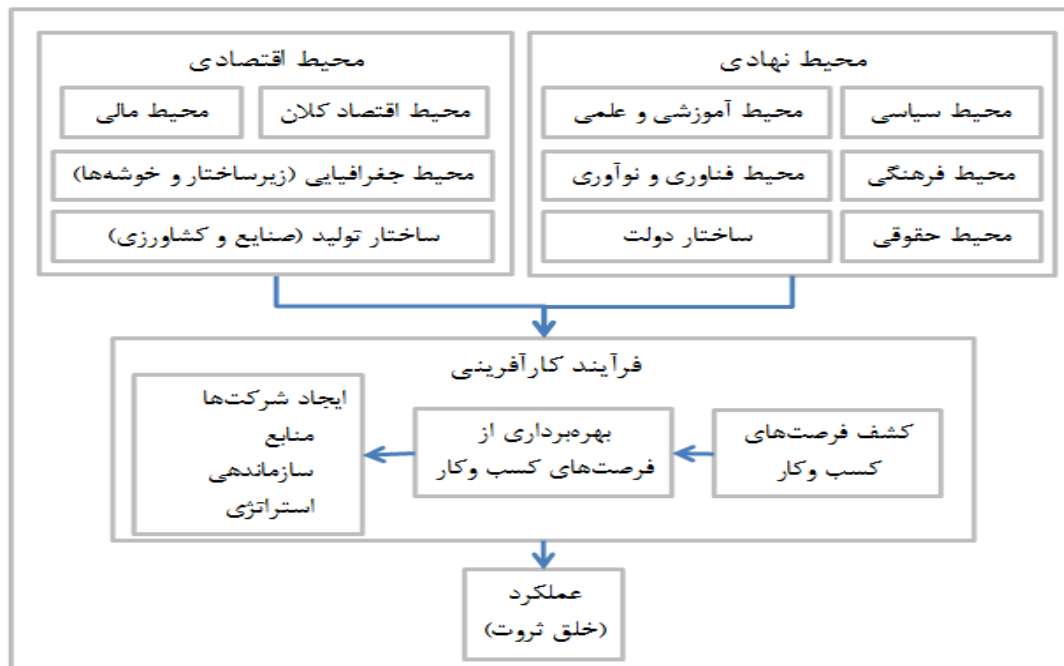
بر این اساس، مؤلفه‌های مهم محیط کسب‌وکار، مجموعه عواملی هستند که بر اداره و عملکرد بنگاه‌ها در جامعه مورد مطالعه اثر می‌گذارند، اما تقریباً خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها هستند که براساس نظریه عمومی شین می‌توان دو مجموعه عوامل محیطی معین: محیط اقتصادی و محیط نهادی را تفکیک کرد. عوامل محیط اقتصادی شامل محیط مالی، محیط اقتصاد کلان، محیط جغرافیایی (زیرساختار و خوشه‌ها) و ساختار تولید (صنایع و کشاورزی) و عوامل محیط نهادی شامل محیط سیاسی، محیط حقوقی، محیط فرهنگی، محیط آموزشی و علمی، محیط فناوری و نوآوری و ساختار دولت می‌شود. این دو مجموعه عوامل بر فرآیند کارآفرینی که در واقع نقطه آغازین کسب‌وکار است، اثر می‌گذارند. کارآفرینی فعالیتی است که شامل کشف، ارزیابی و بهره‌برداری فرصت‌ها به‌منظور معرفی محصولات و خدمات، روش‌های سازماندهی، بازارها، فرآیندها و مواد اولیه جدید، از طریق تلاش‌های سازمان‌یافته‌ای است که قبلاً صورت نگرفته است (شین و ونکاتارامن، ۲۰۰۰). هر چه محیط کسب‌وکار (محیط نهادی و اقتصادی) شرایط بهتری داشته باشد، بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی بیشتر است و هر چه بهره‌برداری از

1. Shane S. A General Theory of Entrepreneurship: The Individual-opportunity Nexus, Edward Elgar Publishing, 2003.

2. Churchman, 1973.

فرصت‌های کارآفرینی در جامعه‌ای بیشتر باشد، عملکرد اقتصاد آن کشور و خلق ارزش و ثروت در آن جامعه بیشتر می‌شود (شکل ۴).

شکل ۴. مدل مفهومی بسط یافته محیط کسب‌وکار براساس نظریه عمومی کارآفرینی شین

مأخذ: اقتباس از شین، ۲۰۰۳.

به‌منظور ارزیابی مجموعه عوامل محیطی مورد اشاره، برای هر عامل محیطی نظریه عمومی کارآفرینی شین از مجموعه مؤلفه‌های ارزیابی تشکلهای اقتصادی در مجموعه مطالعات فصلی پایش محیط کسب‌وکار یک مؤلفه نماینده انتخاب شد (به استثناء محیط آموزشی و علمی که از گزارش فصل آینده مؤلفه مناسب اضافه خواهد شد) که به‌عنوان عامل محیطی در جدول ۹ ذکر شده است.

براساس ارزیابی تشکلهای اقتصادی، در مجموعه مطالعات فصلی پایش محیط کسب‌وکار که از پاییز ۱۳۸۹ توسط مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی جریان دارد، محیط اقتصادی شرایط بدتری نسبت به محیط نهادی دارد. در محیط اقتصادی به‌ترتیب محیط مالی و محیط اقتصاد کلان و پس از آنها ساختار تولید (صنایع و کشاورزی) و در آخر محیط جغرافیایی (زیرساختار) دارای نامساعدترین شرایط در محیط کسب‌وکار اقتصاد ایران ارزیابی شده‌اند. در محیط نهادی به‌ترتیب ساختار دولت، محیط سیاسی، محیط حقوقی، محیط فرهنگی و سپس محیط فناوری و نوآوری نامساعدترین شرایط را در محیط کسب‌وکار اقتصاد کشور دارند. شایان ذکر است که عامل محیط فناوری و نوآوری از گزارش فصل آینده تغییر خواهد کرد.

جدول ۹. ارزیابی محیط کسب و کار براساس نظریه عمومی کارآفرینی شین

میانگین کل	۱۳۹۴		۱۳۹۳				۱۳۹۲				۱۳۹۱				۱۳۹۰				عامل محیطی	محیط	مجموعه محیطی
	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار			
۷/۶۹	۷/۷۰	۷/۶۸	۷/۸۲	۷/۵۲	۷/۶۶	۷/۵۹	۷/۴۶	۷/۴۵	۷/۸۰	۷/۵۴	۷/۵۶	۷/۷۲	۷/۹۴	۷/۹۱	۷/۷۵	۷/۹۱	۷/۷۸	۷/۵۷	مشکل دریافت تسهیلات از بانکها	محیط مالی	مجموعه محیطی
۷/۱۴	۷/۲۶	۷/۰۲	۷/۴۴	۷/۱۹	۷/۲۲	۷/۲۶	۶/۹۷	۶/۹۶	۷/۱۰	۷/۰۴	۷/۱۳	۷/۲۱	۷/۲۱	۷/۰۸	۷/۰۲	۷/۰۴	۷/۲۰	۷/۱۵	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی		
۷/۴۱	۷/۴۸	۷/۳۵	۷/۶۳	۷/۳۵	۷/۴۴	۷/۴۳	۷/۲۱	۷/۲۱	۷/۴۵	۷/۲۹	۷/۳۵	۷/۴۶	۷/۵۸	۷/۵۰	۷/۳۸	۷/۴۸	۷/۴۹	۷/۳۶	میانگین دو عامل		
۶/۹۷	۵/۶۷	۵/۸۱	۶/۰۰	۵/۹۵	۶/۱۰	۶/۷۴	۶/۶۵	۶/۷۸	۷/۵۳	۷/۵۵	۸/۰۲	۸/۰۰	۸/۳۱	۷/۶۲	۷/۶۹	۶/۸۶	۷/۴۲	۶/۷۷	بی ثباتی در قیمت مواد اولیه	محیط اقتصاد کلان	
۵/۷۷	۵/۸۹	۵/۸۵	۵/۹۵	۵/۹۷	۵/۶۰	۵/۷۷	۵/۶۵	۵/۷۹	۵/۵۲	۵/۴۹	۵/۵۹	۵/۳۶	۵/۴۸	۵/۸۴	۵/۹۳	۶/۱۷	۵/۹۰	۶/۰۵	تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار	محیط اقتصادی	
۴/۹۴	۴/۸۳	۴/۹۲	۵/۱۴	۴/۸۵	۴/۸۷	۴/۹۶	۴/۸۲	۵/۱۰	۴/۸۰	۴/۸۴	۴/۸۵	۵/۱۹	۵/۱۲	۵/۱۱	۴/۸۸	۵/۱۳	۴/۹۲	۴/۵۹	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف کننده		
۵/۳۵	۵/۳۶	۵/۳۹	۵/۵۵	۵/۴۱	۵/۲۴	۵/۳۶	۵/۲۴	۵/۴۴	۵/۱۶	۵/۱۷	۵/۲۲	۵/۲۷	۵/۳۰	۵/۴۷	۵/۴۱	۵/۶۵	۵/۴۱	۵/۳۲	میانگین دو عامل		
۴/۸۰	۴/۶۷	۴/۸۷	۴/۸۹	۴/۸۲	۵/۰۸	۵/۰۷	۴/۶۹	۴/۸۱	۴/۷۷	۴/۵۸	۴/۴۴	۴/۶۰	۴/۸۲	۴/۸۰	۴/۶۶	۴/۹۵	۵/۰۹	۴/۸۵	ضعف زیر ساخت های حمل و نقل	محیط جغرافیایی (زیرساخت ها)	
۶/۱۳	۵/۷۹	۵/۸۵	۶/۰۲	۵/۸۸	۵/۹۷	۶/۱۵	۵/۹۵	۶/۰۶	۶/۲۳	۶/۱۵	۶/۲۶	۶/۳۳	۶/۵۰	۶/۳۵	۶/۲۹	۶/۲۴	۶/۳۵	۶/۰۷	ارزیابی محیط اقتصادی		
۶/۵۸	۶/۸۰	۶/۷۹	۷/۱۱	۶/۶۷	۶/۳۶	۶/۸۱	۶/۴۳	۶/۶۳	۶/۶۵	۶/۳۰	۶/۵۰	۶/۷۸	۶/۹۵	۶/۶۱	۵/۹۸	۶/۴۲	۶/۲۵	۶/۴۶	وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه های حکومتی	محیط سیاسی	
۶/۲۸	۵/۷۷	۶/۰۰	۶/۰۲	۵/۹۷	۶/۱۰	۶/۲۸	۶/۰۷	۶/۳۴	۶/۴۱	۶/۵۱	۶/۶۴	۶/۸۸	۶/۸۵	۶/۳۶	۶/۲۱	۶/۳۷	۶/۲۸	۶/۰۳	بی ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه گذاری		
۶/۰۳	۶/۰۷	۶/۱۳	۶/۳۲	۶/۰۴	۶/۱۲	۶/۱۷	۵/۹۵	۶/۱۱	۶/۰۱	۵/۶۴	۵/۹۰	۵/۸۹	۵/۹۱	۵/۹۰	۵/۸۴	۶/۲۹	۵/۸۸	۶/۳۸	ضعف دادسراها در رسیدگی مؤثر به شکایات و اجبار طرف های قرارداد به انجام تعهدات		
۶/۱۶	۵/۹۲	۶/۰۷	۶/۱۷	۶/۰۰	۶/۱۱	۶/۲۳	۶/۰۱	۶/۲۲	۶/۲۱	۶/۰۸	۶/۲۷	۶/۳۹	۶/۳۸	۶/۱۳	۶/۰۳	۶/۳۳	۶/۰۸	۶/۲۰	میانگین دو عامل	محیط حقوقی	
۵/۰۹	۵/۲۳	۵/۰۹	۵/۲۷	۵/۲۰	۴/۶۲	۵/۳۷	۴/۸۹	۵/۲۰	۵/۰۵	۴/۷۶	۴/۸۳	۵/۱۱	۵/۰۷	۵/۰۵	۵/۳۷	۵/۱۹	۵/۰۸	۵/۲۷	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه		
۶/۶۶	۶/۵۸	۶/۷۸	۶/۸۳	۶/۲۶	۶/۴۲	۶/۶۹	۶/۶۵	۶/۵۹	۶/۸۰	۶/۵۶	۶/۶۶	۶/۶۶	۶/۶۱	۶/۴۹	۶/۵۸	۶/۹۰	۶/۸۳	۶/۸۵	بی تعهدی شرکتها و مؤسسات دولتی به پرداخت به موقع بدهی خود به پیمانکاران		
۳/۸۶	۳/۷۵	۳/۷۴	۴/۱۳	۳/۸۶	۴/۲۵	۴/۱۳	۳/۷۴	۳/۸۸	۳/۶۶	۳/۵۹	۳/۵۹	۳/۶۱	۳/۷۴	۳/۸۹	۳/۶۶	۴/۰۲	۳/۹۷	۴/۲۷	ضعف زیر ساخت های تأمین برق	محیط فناوری و نوآوری ^۱	
																				محیط آموزشی و علمی ^۲	
۵/۶۷	۵/۶۵	۵/۶۹	۵/۹۰	۵/۶۰	۵/۵۵	۵/۸۴	۵/۵۴	۵/۷۰	۵/۶۷	۵/۴۶	۵/۵۹	۵/۷۱	۵/۷۵	۵/۶۳	۵/۵۲	۵/۷۷	۵/۶۴	۵/۸۱	ارزیابی محیط نهادی		
۵/۹۰	۵/۷۲	۵/۷۷	۵/۹۶	۵/۷۴	۵/۷۶	۶/۰۰	۵/۷۵	۵/۸۸	۵/۹۵	۵/۸۰	۵/۹۲	۶/۰۲	۶/۱۳	۵/۹۹	۵/۹۰	۶/۰۰	۶/۰۰	۵/۹۴	ارزیابی محیط کسب و کار (از ۱۰ بدترین ارزیابی)		

۱. عامل محیطی مربوط به محیط فناوری و نوآوری از گزارش پایش محیط کسب و کار ایران فصل پاییز ۱۳۹۴ تغییر می کند.

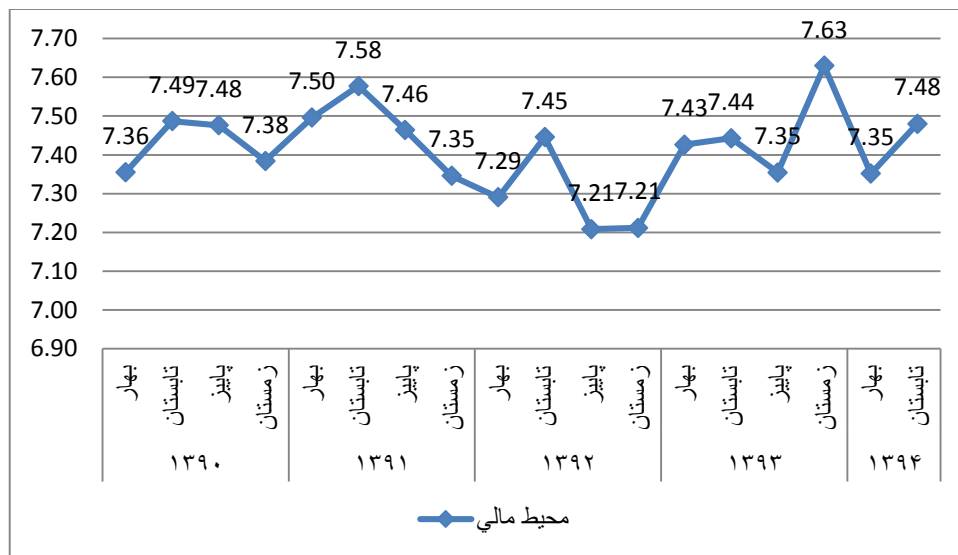
۲. در حال حاضر برای محیط فناوری و نوآوری عامل محیطی مناسبی در دسترس نیست اما از گزارش پایش محیط کسب و کار ایران فصل پاییز ۱۳۹۴ عامل محیطی مناسب اضافه خواهد شد.

تشکل‌های اقتصادی سراسر کشور طی بیست دوره پایش محیط کسب‌وکار توسط مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی،^۱ «محیط مالی نامناسب» را به‌عنوان مشکل اول محیط کسب‌وکار ارزیابی کرده‌اند (جدول ۹). «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها» و «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی» به‌عنوان شاخص‌هایی برای محیط مالی محسوب می‌شوند که در زمره مهمترین موانع فعالین کسب‌وکار ارزیابی شده‌اند.

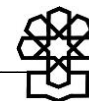
نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی خود به تنهایی می‌تواند نشانگر نامناسب بودن محیط مالی در کشور باشد. گرچه ممکن است بنگاه‌ها به‌لحاظ مدیریت مالی و بودجه‌بندی خود عملکرد مناسبی نداشته باشند، اما بالا بودن نرخ تأمین سرمایه به‌عنوان متغیری که در نظام بازار آزاد و خارج بنگاه تعیین می‌شود، نشان می‌دهد که سازوکارهای حاکم بر اقتصاد در جهت ارتقای محیط کسب‌وکار نیستند. سازوکارهایی که ریشه در سیاستگذاری مالی نادرست دولت و عملکرد نامطلوب نظام مالی و بانکی و بازار سرمایه دارد.

روند تغییرات مؤلفه محیط مالی در شاخص پایش محیط کسب‌وکار در نمودار ۵ ارائه شده است. همان‌طور که در نمودار مذکور مشاهده می‌شود در فصل تابستان ۱۳۹۴ این مؤلفه تغییرات محسوسی را نشان نمی‌دهد.

نمودار ۵. روند ارزیابی محیط مالی در شاخص پایش

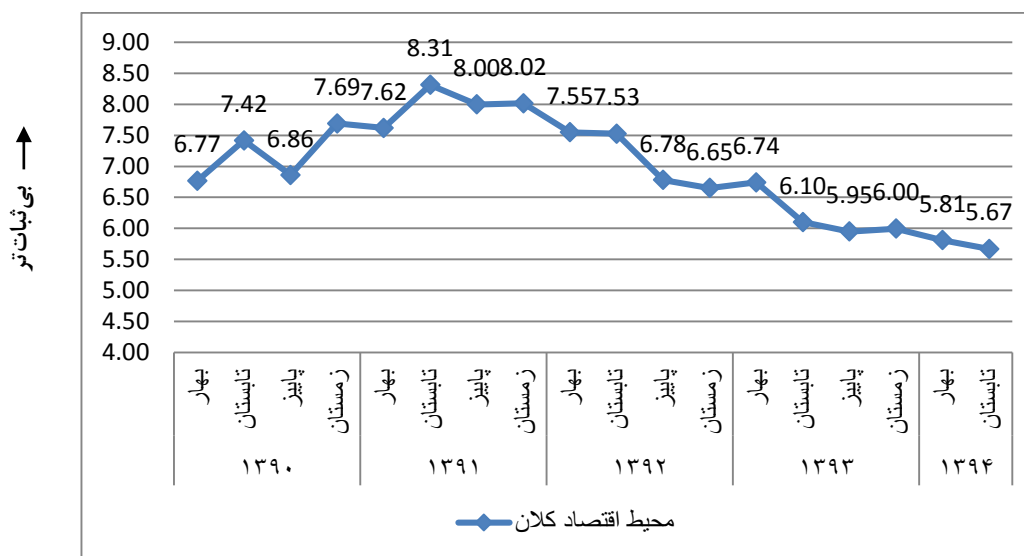

۱. پایش محیط کسب‌وکار ایران در تابستان ۱۳۹۲، ارزیابی ۳۰۴ تشکل اقتصادی سراسر کشور از مؤلفه‌های ملی محیط کسب‌وکار در ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۲.

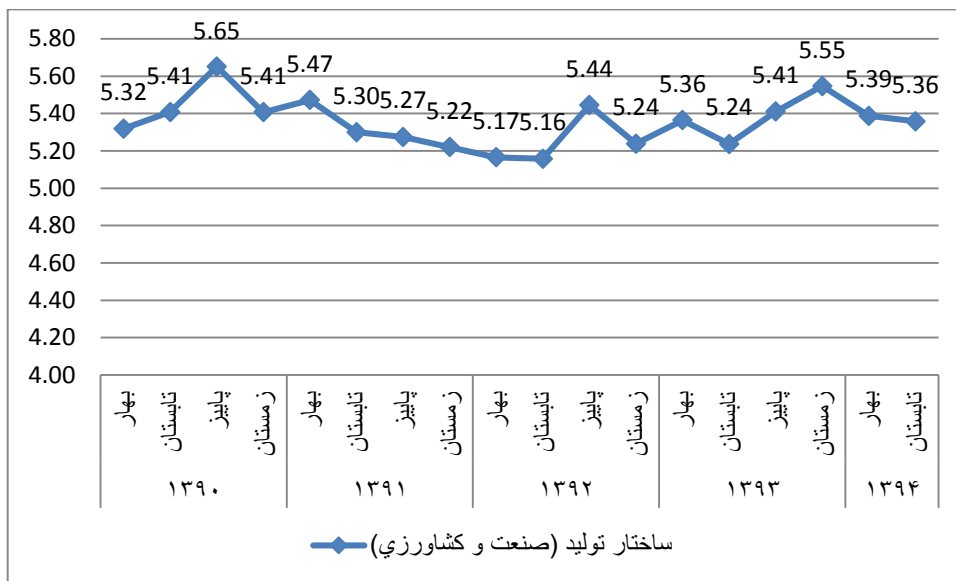
محیط اقتصاد کلان بی‌ثبات به‌عنوان دومین مانع محیط کسب‌وکار کشور در میانگین کل ارزیابی شده و سومین مانع در محیط اقتصادی تابستان ۱۳۹۴ می‌باشد که یکی از واقعیت‌های مهمی است که گزارش‌های فصلی پایش محیط کسب‌وکار نیز آن را نشان می‌دهند. کسب‌وکارها به ثبات و امنیت و قابلیت پیش‌بینی‌پذیری آینده در اقتصاد نیاز دارند. «بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه» یکی از عوامل نشان‌دهنده بی‌ثباتی در محیط اقتصاد کلان است. این مؤلفه در تابستان ۱۳۹۴ نسبت به فصل قبل اندکی بهتر ارزیابی شده است.

نمودار ۶. روند ارزیابی محیط اقتصاد کلان (مشکل بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه) در شاخص پایش

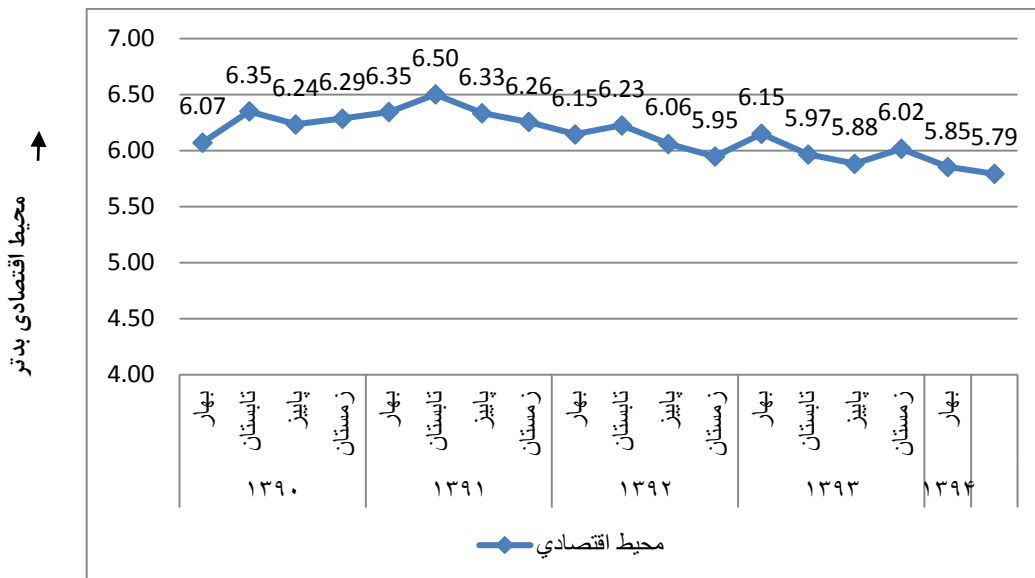
ساختار تولید به‌عنوان جزء دیگر محیط کسب‌وکار از اهمیت بالایی برخوردار است. اگر مؤلفه «تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار» را به‌عنوان عامل محیطی ساختار تولید در بخش صنعت و معدن و «ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به‌دست مصرف‌کننده کشاورزی» به‌عنوان عامل محیطی ساختار تولید در بخش کشاورزی در نظر بگیریم می‌توان با میانگین‌گیری ارزیابی هر چند غیردقیق از ساختار تولید به‌دست آورد. عوامل بسیار دیگری نیز وجود دارند که از ویژگی‌های ساختار تولید در بخش کشاورزی و صنعت هستند که در اینجا قابل ارزیابی نیستند مانند سطح مقیاس تولید در بخش کشاورزی یا وابستگی صنایع به واردات مواد اولیه. ارزیابی تشکلهای اقتصادی سراسر کشور از ساختار تولید از بهار ۱۳۹۰ تا بهار ۱۳۹۴ روند نسبتاً ثابتی را حول خط (۵/۴۰ از ۱۰) نشان می‌دهد.

نمودار ۷. روند ارزیابی ساختار تولید در شاخص پایش محیط کسب و کار

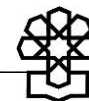

در مجموع محیط اقتصادی از نظر تشکلهای اقتصادی مورد بررسی در بیست دوره پایش محیط کسب و کار، از شرایط مناسبی برخوردار نیست (۵/۷۹ از ۱۰).

نمودار ۸. روند ارزیابی محیط اقتصادی در شاخص پایش محیط کسب و کار

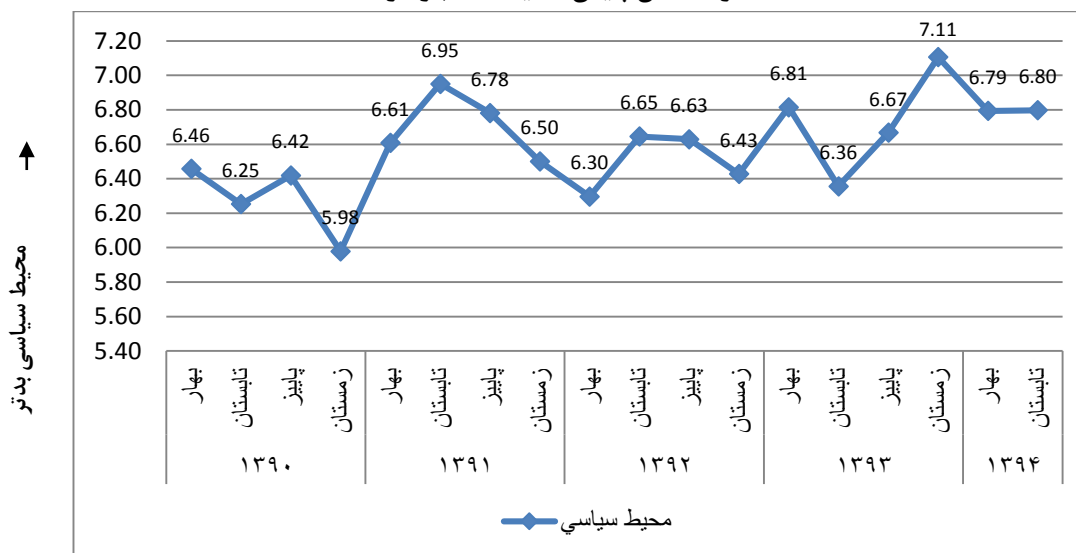

محیط سیاسی یکی از اجزای مهم محیط کسب و کار محسوب می‌شود. وجود مفاصد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی را می‌توان به‌عنوان شاخصی برای این جزء از محیط کسب و کار تلقی کرد. نمودار ۹ روند تغییرات ارزیابی محیط سیاسی (وجود مفاصد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی) در شاخص پایش محیط کسب و کار را نشان می‌دهد. همان‌طور که در نمودار مذکور مشاهده می‌شود روند کلی

شاخص مؤلفه مذکور صعودی است. این ارزیابی لزوم توجه خاص به این مسئله را نشان می‌دهد.

نمودار ۹. روند ارزیابی محیط سیاسی (وجود مفاصد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی) در شاخص پایش محیط کسب‌وکار

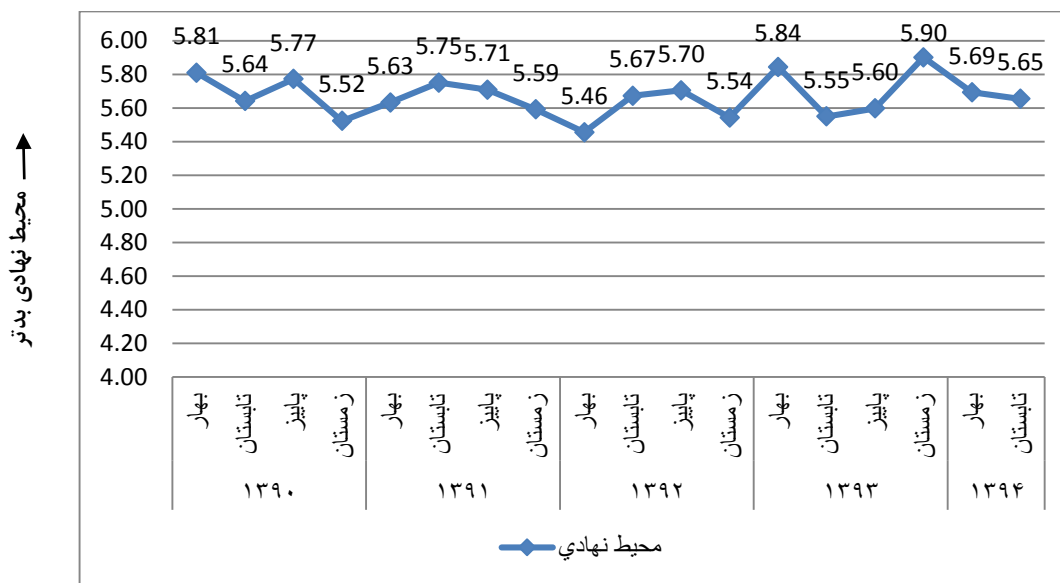

محیط فرهنگی به‌عنوان جزء مهم دیگر محیط کسب‌وکار تلقی می‌شود. «زیاد بودن تعطیلات رسمی»، «تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی» و «تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه و عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی» از زمره مؤلفه‌هایی هستند که از فرهنگ و ارزش‌های جامعه ریشه گرفته یا با آن در ارتباط تنگاتنگ هستند. ارزیابی تشکلهای اقتصادی سراسر کشور از این عامل محیط کسب‌وکار نشان می‌دهد که روند این مؤلفه تا پاییز سال ۱۳۹۱ کاهشی بوده و سپس افزایشی شده است که می‌تواند تأییدی بر حلقه بازخورد مثبت در شکل ۱ نیز باشد.

محیط فناوری و نوآوری نیز از اجزای مهم محیط کسب‌وکار محسوب می‌شود. «زیرساخت‌های تأمین برق» را می‌توان نماگری هر چند ضعیف از جزء محیط فناوری دانست. در بیست دوره پایش محیط کسب‌وکار، «ضعف زیرساخت‌های تأمین برق بهتر از همه ارزیابی شده است و ارزیابی کمتر از ۵ داشته و روند تقریباً ثابتی را نشان می‌دهند.

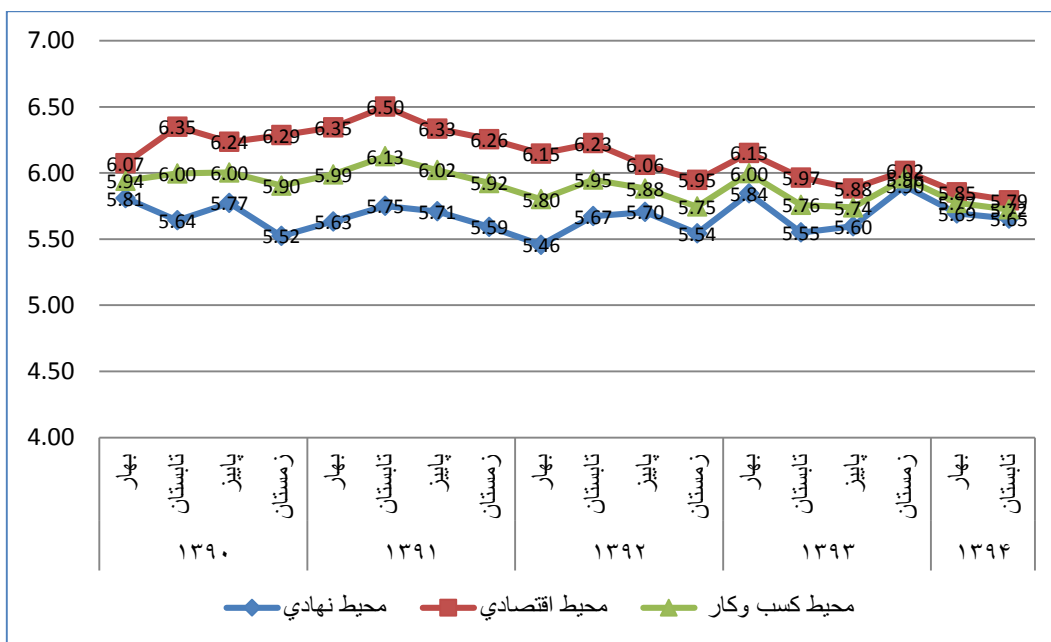
در مجموع محیط نهادی از نظر تشکلهای اقتصادی مورد بررسی در بیست دوره پایش محیط کسب‌وکار، بهتر از محیط اقتصادی ارزیابی شده است (۵/۶۵ از ۱۰).

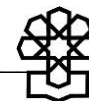
نمودار ۱۰. روند ارزیابی محیط نهادی (میانگین ارزیابی سه مؤلفه) در شاخص پایش

نمودار ۱۱ روند ارزیابی محیط اقتصادی و محیط نهادی کسب و کار را طی دوره بهار ۱۳۹۰ الی تابستان ۱۳۹۴ نشان می‌دهد. همچنان که در نمودار مذکور مشاهده می‌شود به‌طور کلی در طول دوره مورد بررسی همواره محیط اقتصادی نامساعدتر از محیط نهادی ارزیابی شده است.

نمودار ۱۱. روند ارزیابی محیط کسب و کار و محیط‌های زیرمجموعه آن

نکته قابل توجه در نمودار بالا آن است که روند ارزیابی محیط نهادی و محیط اقتصادی در طول دوره مورد بررسی به هم نزدیک شده است. بهبود (کاهش) ارزیابی محیط اقتصادی بیشتر ناشی از بهبود نسبی (کاهش) در ارزیابی محیط اقتصاد کلان (کاهش مشکل بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه) است، اما این بهبود در ارزیابی محیط اقتصاد کلان سبب بهبود در سایر مؤلفه‌ها نشده است و حتی در برخی مؤلفه‌ها محیط نامساعدتر شده است. این امر می‌تواند ناشی از روابط بین مؤلفه‌ها باشد. به نظر می‌رسد زمانی که درآمدهای نفتی دولت کاهش می‌یابد (ناشی از تحریم‌ها یا کاهش قیمت نفت)، بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه به دلایل مختلف کاهش می‌یابد از جمله:

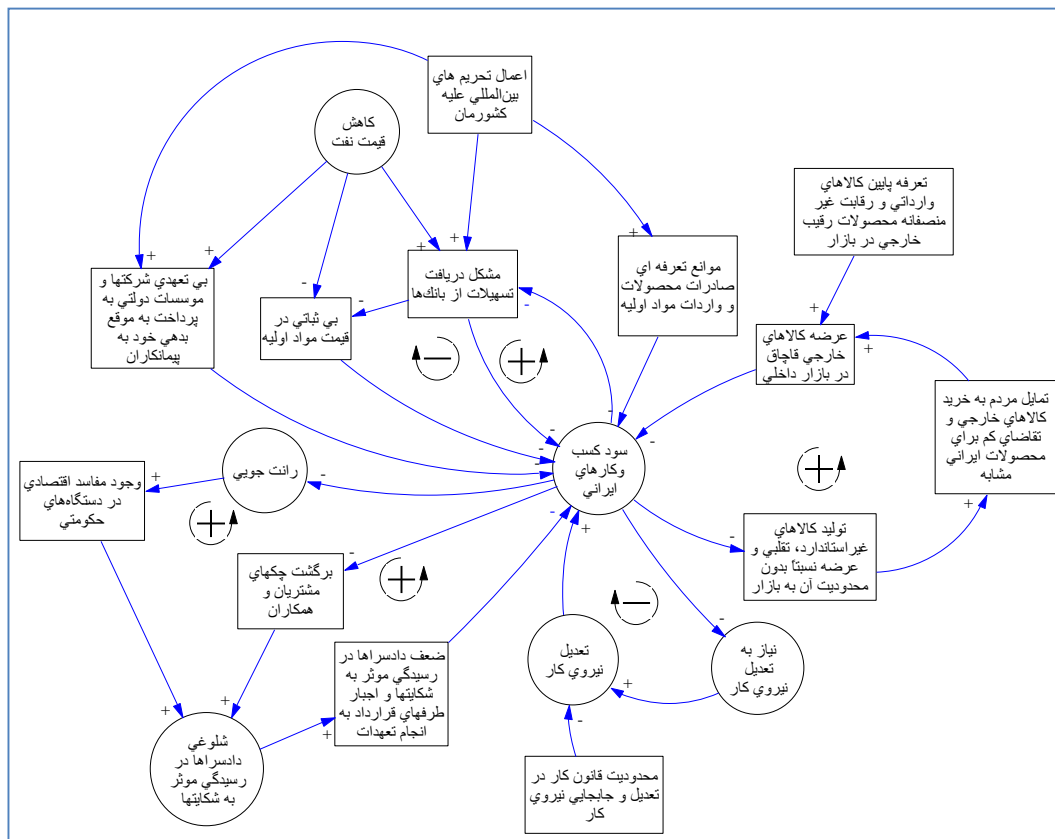
- کاهش تقاضا برای مواد اولیه ناشی از کاهش سطح مخارج عمرانی،
- کاهش تقاضا برای مواد اولیه ناشی از کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی به دلیل رکود،
- کاهش تقاضا برای مواد اولیه ناشی از کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی به دلیل عدم دسترسی به تسهیلات بانکی،
- کاهش قیمت مواد اولیه ناشی از کاهش قیمت جهانی نفت.

بنابراین به نظر می‌رسد دولت کار خاصی در جهت بهبود محیط کسب‌وکار انجام نداده و در کنش با ساختار اقتصادی به نوعی انفعالی عمل کرده است که نتیجه آن، کاهش «مشکل بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه» و افزایش «تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار» و نامساعدتر شدن سایر عوامل محیط نهادی بوده است (شکل ۵).

براساس تفکر سیستمی به نظر می‌رسد که میانگین‌گیری ساده از مؤلفه‌های شاخص پایش محیط کسب‌وکار (جدول ۴) یا میانگین‌گیری ساده از عوامل مختلف محیط کسب‌وکار براساس نظریه عمومی کارآفرینی شین (جدول ۹) به دلیل روابط الکلنگی یا تأخیری که برخی از مؤلفه‌ها با هم دارند، احتمالاً شرایط محیط کسب‌وکار را به خوبی نشان نمی‌دهند و تنها تعداد معدودی از مؤلفه‌ها شاخص پایش بهتری از شرایط محیط کسب‌وکار هستند.

شایان ذکر است که در سیستم محیط کسب‌وکار حداقل چهار حلقه بازخورد مثبت وجود دارد که مانند بهمن عمل کرده و حداقل دو حلقه بازخورد منفی وجود دارد که شرایط را متعادل می‌کنند. به نظر می‌رسد قدرت اثر حلقه‌های بازخورد مثبت قوی‌تر از قدرت اثر حلقه‌های بازخورد منفی باشد.

شکل ۵. ارتباط بین برخی (۱۳ مؤلفه) از مؤلفه‌های شاخص پایش محیط کسب و کار

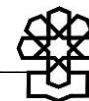
پاسخ تشکلهای اقتصادی به سؤال ویژه تابستان ۱۳۹۴

در پرسشنامه این مطالعه معمولاً یک یا دو سؤال گزینه‌دار درباره مسائل روز محیط کسب و کار از تشکلهای اقتصادی پرسیده می‌شود. در پرسشنامه تابستان ۱۳۹۴، تغییر در میزان فروش و قیمت مواد اولیه در شرکتهای عضو تشکلهای در نیمه اول سال جاری نسبت به نیمه اول سال گذشته پرسش شده بود. متن سؤال و میانگین نمره تشکلهای مشارکت‌کننده در این مطالعه به شرح زیر است:

سؤال ۱. میزان فروش شرکتهای عضو تشکل شما در نیمه سال ۱۳۹۴ نسبت به نیمه سال گذشته چه تفاوتی کرده است؟

۱. بیشتر شده ○ ۲. تفاوت محسوسی نکرده ○ ۳. کمتر شده است ○

در جواب سؤال بالا ۱۷۰ تشکل پاسخ دادند که میزان فروششان کمتر شده است که حدود ۶۳ درصد از مجموع ۲۷۱ تشکل پرسش‌شونده را تشکیل می‌دهند. در بخش کشاورزی ۱۷ تشکل پاسخ دادند که میزان فروششان کمتر شده است که حدود ۵۵ درصد از مجموع ۳۱ تشکل پرسش‌شونده بخش کشاورزی را تشکیل می‌دهند. در بخش صنعت ۷۴ تشکل پاسخ دادند که میزان فروششان کمتر شده

است که حدود ۷۲ درصد از مجموع ۱۰۳ تشکل پرسش‌شونده بخش صنعت را تشکیل می‌دهند. در بخش خدمات ۷۹ تشکل پاسخ دادند که میزان فروششان کمتر شده است که حدود ۵۸ درصد از مجموع ۱۳۷ تشکل پرسش‌شونده بخش خدمات را تشکیل می‌دهند (جدول ۱۰).

جدول ۱۰. پاسخ‌های تشکل‌های مشارکت‌کننده

بخش	واحد	بیشتر شده	تفاوت محسوسی نکرده	کمتر شده است	بی پاسخ	کل
کشاورزی	تعداد	۲	۱۲	۱۷	۰	۳۱
	درصد	۶/۵	۳۸/۷	۵۴/۸	۰/۰	۱۱/۴
صنعت	تعداد	۵	۲۰	۷۴	۴	۱۰۳
	درصد	۴/۹	۱۹/۴	۷۱/۸	۳/۹	۳۸/۰
خدمات	تعداد	۷	۳۴	۷۹	۱۷	۱۳۷
	درصد	۵/۱	۲۴/۸	۵۷/۷	۱۲/۴	۵۰/۶
کل	تعداد	۱۴	۶۶	۱۷۰	۲۱	۲۷۱
	درصد	۵/۲	۲۴/۴	۶۲/۷	۱/۷	۱۰۰

این سؤال در تابستان سال قبل نیز پرسیده شده بود که پاسخ‌ها در دو سال موردنظر در نمودار ۱۲ مقایسه شده‌اند. همان‌طور که در نمودار مذکور مشاهده می‌شود در سال ۱۳۹۴ در حدود ۶۳ درصد از تشکل‌ها اظهار کرده‌اند که میزان فروش کاهش یافته است. این در حالی است که در سال قبل در حدود ۴۶ درصد اظهار کرده بودند که میزان فروش کاهش یافته است.

نمودار ۱۲. مقایسه پاسخ‌های تشکل‌ها به سؤال ۱ در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

سؤال ۲. قیمت خدمات و مواد اولیه مورد استفاده شرکت‌های عضو تشکل شما در نیمه سال ۱۳۹۴ نسبت به نیمه سال گذشته مجموعاً چه تفاوتی کرده است؟

○ بیش از ۲۰ درصد کاهش یافته ○ بین ۱۰ تا ۲۰ درصد کاهش یافته ○ تا ۱۰ درصد کاهش یافته ○ تقریباً ثابت مانده ○ تا ۱۰ درصد افزایش یافته ○ بین ۱۰ تا ۲۰ درصد افزایش یافته ○ بیش از ۲۰ درصد افزایش یافته است

جدول ۱۱ نشان می‌دهد که براساس نظر تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده بیش از ۵۱ درصد معتقد هستند که قیمت خدمات و مواد اولیه افزایش یافته است که حدود ۱۳۹ تشکل از مجموع ۲۷۱ تشکل پرسش‌شونده را تشکیل می‌دهند و ۲۱ درصد معتقد هستند که قیمت خدمات و مواد اولیه ثابت مانده است که حدود ۵۸ تشکل از کل تشکل‌های پرسش‌شونده را تشکیل می‌دهند و در حدود ۲۰ درصد معتقد هستند که قیمت خدمات و مواد اولیه کاهش یافته است که حدود ۵۳ تشکل از کل را تشکیل می‌دهند و بقیه پاسخی نداده‌اند که حدود ۲۱ تشکل از مجموع تشکل‌های پرسش‌شونده را تشکیل می‌دهند.

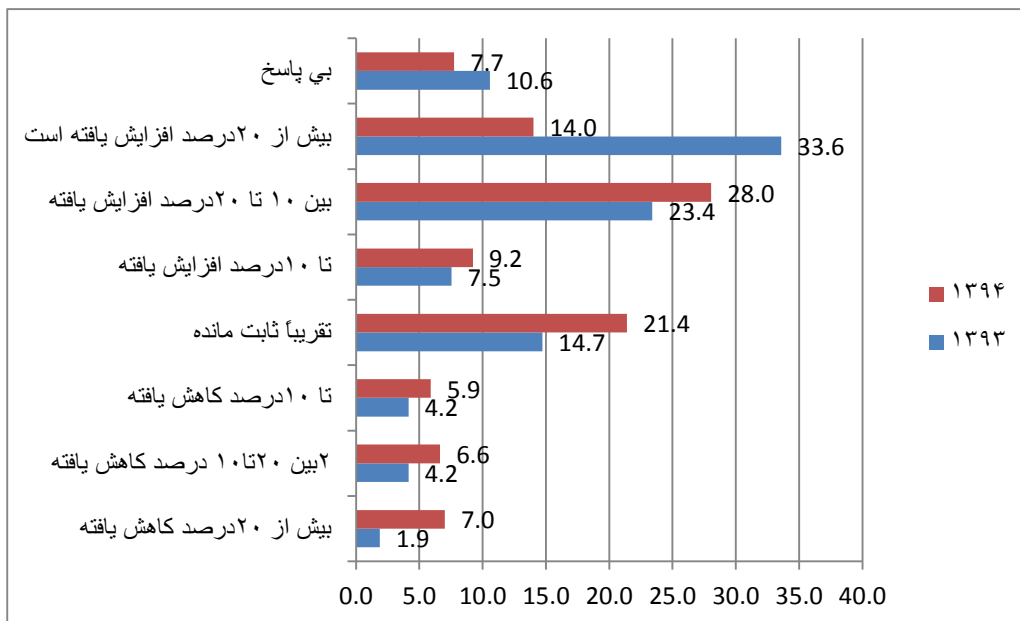
جدول ۱۱. تغییر قیمت خدمات و مواد اولیه

بخش	واحد	بیش از ۲۰ درصد کاهش یافته	بین ۱۰ تا ۲۰ درصد کاهش یافته	تا ۱۰ درصد کاهش یافته	تقریباً ثابت مانده	تا ۱۰ درصد افزایش یافته	بین ۱۰ تا ۲۰ درصد افزایش یافته	بیش از ۲۰ درصد افزایش یافته است	بی پاسخ	کل
کشاورزی	تعداد	۴	۱	۵	۲	۳	۱۰	۶	۰	۳۱
	درصد	۱۲/۹	۳/۲	۱۶/۱	۶/۵	۹/۷	۳۲/۳	۱۹/۴	۰/۰	۱۱/۴
صنعت	تعداد	۶	۶	۵	۲۹	۱۰	۲۸	۱۵	۴	۱۰۳
	درصد	۵/۸	۵/۸	۴/۹	۲۸/۲	۹/۷	۲۷/۲	۱۴/۶	۳/۹	۳۸/۰
خدمات	تعداد	۹	۱۱	۶	۲۷	۱۲	۳۸	۱۷	۱۷	۱۳۷
	درصد	۶/۶	۸/۰	۴/۴	۱۹/۷	۸/۸	۲۷/۷	۱۲/۴	۱۲/۴	۵۰/۶
کل	تعداد	۱۹	۱۸	۱۶	۵۸	۲۵	۷۶	۳۸	۲۱	۲۷۱
	درصد	۷/۰	۶/۶	۵/۹	۲۱/۴	۹/۲	۲۸/۰	۱۴/۰	۷/۷	۱۰۰/۰

این سؤال نیز در تابستان سال قبل نیز پرسیده شده بود که پاسخ‌ها در دو سال موردنظر در نمودار ۱۳ مقایسه شده‌اند. همان‌طور که در نمودار مذکور مشاهده می‌شود در سال ۱۳۹۴ در حدود ۱۴ درصد از تشکل‌ها اظهار کرده‌اند که قیمت مواد خام و مواد اولیه کاهش یافته است. این در حالی است که در سال قبل در حدود ۳۴ درصد اظهار کرده بودند که قیمت مواد خام و مواد اولیه کاهش یافته است.

نمودار ۱۳. مقایسه پاسخ‌های تشکلی‌ها به سؤال ۲ در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

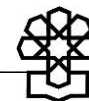

پیوست‌ها

پیوست ۱ - فهرست اسامی ۲۷۱ تشکل اقتصادی مشارکت‌کننده برای تهیه گزارش پایش محیط کسب‌وکار ایران در تابستان ۱۳۹۴

تشکل‌های کشوری

۱. انجمن پرورش‌دهندگان مرغ تخمگذار ایران
۲. خانه کشاورز
۳. اتحادیه امکان (تعاونی‌های مصرفی کارگران ایران)
۴. اتحادیه مرکزی اتحادیه‌های استانی فرش دستباف روستایی ایران
۵. اتحادیه تعاونی‌های مصرف فرهنگیان سراسر کشور
۶. اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان صنایع نساجی و پوشاک و چرم ایران
۷. انجمن صنفی کارفرمایی کارگزاران رسمی بیمه
۸. اتحادیه مرکزی تعاونی‌های عشایری ایران
۹. انجمن صنفی تولیدکنندگان گازهای طبی و صنعتی ایران
۱۰. انجمن صنفی پرورش‌دهندگان قارچ خوراکی ایران
۱۱. سندیکای صنعت مخابرات ایران
۱۲. اتحادیه سراسری شرکت‌های تعاونی مسکن کارکنان دولت
۱۳. انجمن کارفرمایی افزودنی‌های صنایع غذایی
۱۴. اتحادیه سراسری تعاونی‌های مصرف محلی ایران
۱۵. انجمن صنایع تولید لنت ترمز و کلاچ
۱۶. انجمن صنفی تولیدکنندگان پارافین و مشتقات آن
۱۷. اتحادیه سراسری شرکت‌های تعاونی تکثیر، پرورش و صادرات آبزیان ایران
۱۸. انجمن صنفی کارفرمایان نان صنعتی و ماشینی و واحدهای در حال تبدیل ایران
۱۹. اتحادیه ملی محصولات کشاورزی ایران
۲۰. انجمن صنفی شرکت‌های بازرسی فنی و آزمایشگاه‌های غیرمخرب ایران
۲۱. انجمن صنفی شرکت‌های مهندسی و ساخت (صنایع نفت و نیرو)
۲۲. انجمن صنفی شرکت‌های حمل‌ونقل ریلی و خدمات وابسته
۲۳. سندیکای تولیدکنندگان سرنگ و سروسزن ایران
۲۴. اتحادیه صادرکنندگان گیاهان دارویی و فرآورده‌های غذایی ایران
۲۵. انجمن واردکنندگان فرآورده‌های بهداشتی، آرایشی و عطریات ایران
۲۶. سندیکای تولیدکنندگان مجموعه قطعات دوچرخه و موتورسیکلت ایران
۲۷. کانون کارفرمایی سنگ ایران
۲۸. اتحادیه سراسری شرکت‌های تعاونی صنعت مرغداری کشور
۲۹. مؤسسه اعتباری عسگریه
۳۰. انجمن صنفی کارفرمایان توزیع‌کننده گاز مایع ایران
۳۱. اتحادیه تعاونی‌های تولیدکنندگان فرآورده‌های لبنی پاستوریزه ایران
۳۲. انجمن کشتیرانی و خدمات وابسته
۳۳. مجمع کارآفرینان ایران
۳۴. اتحادیه مرکزی تعاونی‌های کشاورزی دامداران ایران
۳۵. خانه صنعت، معدن و تجارت ایران

۳۶. انجمن صنفی شرکتهای خدمات بیمه‌های ایران
۳۷. انجمن صنفی تولیدکنندگان و صادرکنندگان تجهیزات پزشکی، دندانپزشکی و آزمایشگاهی
۳۸. انجمن کارفرمایان صنایع چوب ایران
۳۹. اتحادیه حفاران غیرنفتی ایران
۴۰. انجمن صنفی تولیدکنندگان شیرآلات بهداشتی
۴۱. انجمن صنایع پروفیل یو پی وی سی در و پنجره ایران
۴۲. اتحادیه سراسری شرکتهای تعاونی تولیدکنندگان فرش دستباف ایران
۴۳. انجمن مدیران صنایع ایران
۴۴. اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های صنایع و معادن سرب و روی ایران
۴۵. انجمن صادرکنندگان صنعتی، معدنی و خدمات مهندسی
۴۶. کانون کارفرمایی انجمن‌های صنفی کارفرمایی دفاتر مشاوره شغلی و کاریابی‌های غیردولتی سراسر کشور
۴۷. انجمن صنفی کارفرمایان صنعت سیمان
۴۸. انجمن صنفی تولیدکنندگان نمک تصفیه ایران
۴۹. انجمن صنایع همگن پلاستیک
۵۰. انجمن برنج ایران
۵۱. سندیکای شرکتهای تولیدکننده برق
۵۲. انجمن صنفی صنایع روغنکشی ایران
۵۳. سندیکای صاحبان صنایع داروهای انسانی ایران
۵۴. انجمن مدیران صنایع کارتن و ورق ایران
۵۵. انجمن صنایع فرآورده‌های گوشتی ایران
۵۶. شرکت تعاونی تولیدکنندگان فرآورده‌های بهداشتی، صنعتی و آرایشی
۵۷. انجمن شرکتهای مهندسی و پیمانکاری نفت‌گاز و پتروشیمی
۵۸. اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان نرم‌افزار ایران
۵۹. انجمن صنفی تولیدکنندگان اسید سولفوریک و اولئوم
۶۰. شورای ملی زعفران ایران
۶۱. انجمن صنایع و معادن سرب و روی ایران
۶۲. سندیکای شرکتهای ساختمانی ایران
۶۳. اتحادیه سراسری تعاونی‌های تولیدی و خدمات تولیدکنندگان و فرآورده‌های گوشتی ایران
۶۴. انجمن صنفی صنایع روغن نباتی ایران
۶۵. اتحادیه شرکتهای تعاونی دانش‌بنیان
۶۶. انجمن صنفی تولیدکنندگان نشاسته و گلوکز و مشتقات آن
۶۷. انجمن صنایع و معدن گچ کشور
۶۸. کانون انجمن‌های صنفی کارفرمایی نمایندگان بیمه ایران
۶۹. اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان مبلمان ایران
۷۰. انجمن تولیدکنندگان رنگ و رزین ایران
۷۱. اتحادیه صادرکنندگان زعفران
۷۲. انجمن صنفی شرکتهای تهیه و توزیع قطعات و خدمات پس از فروش خودرو
۷۳. انجمن صنفی تولیدکنندگان کاشی و سرامیک کشور
۷۴. شرکت تعاونی فولاد علویجه
۷۵. اتحادیه شرکتهای تعاونی مسافربری کشور
۷۶. سندیکای تولیدکنندگان مواد دارویی، شیمیایی و بسته‌بندی دارویی
۷۷. انجمن ملی طیور ایران

- ۷۸. انجمن صنفی صنایع فرآورده‌های لبنی ایران
- ۷۹. انجمن صنفی صنعت تایر ایران
- ۸۰. انجمن شرکت‌های صنعت پخش ایران
- ۸۱. انجمن تولیدکنندگان فولاد ایران
- ۸۲. سندیکای صنایع آسانسور و پله برقی ایران
- ۸۳. کانون طراحی مهندسی و طراحی موتناژ ایران
- ۸۴. انجمن شرکت‌های راه‌سازی ایران
- ۸۵. انجمن تولیدکنندگان و صادرکنندگان ماکارونی
- ۸۶. انجمن صنفی صنایع آبکاری ایران
- ۸۷. اتحادیه شرکت‌های تعاونی سواری کرایه بین‌شهری کشور
- ۸۸. انجمن صنفی نمایندگی‌های مجاز ایران خودرو دیزل و گواه سراسر کشور
- ۸۹. اتحادیه مالکان کشتی ایران
- ۹۰. اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان طلا، جواهر، نقره و سنگ‌های قیمتی ایران
- ۹۱. اتحادیه سراسری تعاونی‌های کشاورزی باغداران ایران
- ۹۲. اتحادیه صادرکنندگان خشکبار ایران
- ۹۳. اتحادیه سراسری مرغداران گوشتی ایران
- ۹۴. انجمن صنفی شرکت‌های صنعت آب و فاضلاب ایران
- ۹۵. انجمن شرکت‌های لیزینگ ایران

اردبیل

- ۹۶. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی استان اردبیل
- ۹۷. اتحادیه صادرکنندگان تولیدات صنعتی استان اردبیل
- ۹۸. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی اردبیل
- ۹۹. خانه صنعت، معدن و تجارت اردبیل
- ۱۰۰. اتاق تعاون استان اردبیل

اصفهان

- ۱۰۱. انجمن صنفی شرکت‌های ساختمانی تأسیساتی و راه‌سازی استان اصفهان
- ۱۰۲. انجمن مدیران صنایع اصفهان
- ۱۰۳. کانون مدیران ماشین‌ساز و صنایع فلزی استان اصفهان
- ۱۰۴. انجمن صنفی کامیونداران نجف‌آباد
- ۱۰۵. انجمن خدمات مهندسی استان اصفهان
- ۱۰۶. انجمن صنفی تولیدکنندگان شن و ماسه استان اصفهان
- ۱۰۷. انجمن صنفی داروخانه‌های دامپزشکی استان اصفهان
- ۱۰۸. انجمن صنفی کارفرمایان کارخانجات آردسازی استان اصفهان
- ۱۰۹. انجمن صنفی شرکت‌ها و مؤسسات حمل‌ونقل درجه
- ۱۱۰. اتاق تعاون استان اصفهان

آذربایجان شرقی

- ۱۱۱. اتاق اصناف مرکز استان آذربایجان شرقی
- ۱۱۲. اتاق تعاون استان آذربایجان شرقی
- ۱۱۳. انجمن مدیران صنایع آذربایجان شرقی
- ۱۱۴. اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان چرم آذربایجان شرقی
- ۱۱۵. انجمن صنفی داروخانه‌داران دامپزشکی استان آذربایجان شرقی

۱۱۶. انجمن صنایع فلزی و لوازم خانگی و انجمن کارآفرینان برتر صنعت
۱۱۷. انجمن پیمانکاران عمرانی آذربایجان شرقی
۱۱۸. انجمن صنفی شرکت‌ها و مؤسسات حمل‌ونقل تبریز و حومه
۱۱۹. خانه صنعت، معدن و تجارت تبریز

آذربایجان غربی

۱۲۰. خانه صنعت، معدن و تجارت آذربایجان غربی
۱۲۱. اتاق تعاون استان آذربایجان غربی
۱۲۲. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ارومیه
۱۲۳. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های مسافربری شمال غرب آذربایجان غربی
۱۲۴. انجمن صنفی پیمانکاران استان آذربایجان غربی

البرز

۱۲۵. انجمن صنفی حمل‌ونقل کالای کرج و حومه
۱۲۶. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی البرز
۱۲۷. انجمن صنفی تولیدکنندگان بتن آماده و قطعات بتنی استان البرز

ایلام

۱۲۸. اتاق اصناف مرکز استان ایلام
۱۲۹. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایلام
۱۳۰. انجمن صنفی پیمانکاران استان ایلام

بوشهر

۱۳۱. اتاق اصناف مرکز استان بوشهر
۱۳۲. انجمن صنفی بیمه ایران استان بوشهر
۱۳۳. انجمن صنفی شرکت‌های خدماتی تأسیساتی استان بوشهر

تهران

۱۳۴. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های خدماتی پشتیبانی و فنی و مهندسی استان تهران
۱۳۵. خانه صنعت، معدن و تجارت استان تهران
۱۳۶. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های حفاری چاه‌های عمیق و نیمه‌عمیق استان تهران
۱۳۷. انجمن صنفی فلزات ذوبی و ضایعاتی استان تهران
۱۳۸. انجمن صنفی پیمانکاران و شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی و تجهیزاتی استان تهران
۱۳۹. اتحادیه پرورش‌دهندگان مرغ تخمگذار استان تهران
۱۴۰. اتحادیه فروشندگان و سازندگان طلا، جواهر، نقره و سکه تهران
۱۴۱. کانون انجمن‌های صنفی کارفرمایی استان تهران
۱۴۲. انجمن صنفی کارفرمایی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان تهران
۱۴۳. انجمن صنفی آموزشگاه‌های آزاد فنی و حرفه‌ای شهرستان شمیرانات
۱۴۴. اتحادیه نانوایان تهران
۱۴۵. اتحادیه صنف دارندگان اتوسرویس و تعمیرگاه و توقفگاه و پارکینگ‌های تهران و حومه

چهارمحال و بختیاری

۱۴۶. انجمن صنفی تک‌رشته‌ای‌های آموزشگاه‌های آزاد فنی و حرفه‌ای استان چهارمحال و بختیاری
۱۴۷. خانه صنعت، معدن و تجارت استان چهارمحال و بختیاری
۱۴۸. انجمن صنفی کارفرمایی دفاتر پیشخوان خدمات دولتی و بخش عمومی استان چهارمحال و بختیاری
۱۴۹. اتاق اصناف شهرستان شهرکرد

خراسان جنوبی

- ۱۵۰. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی بیرجند
- ۱۵۱. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی خراسان جنوبی
- ۱۵۲. انجمن صنفی کارفرمایی آموزشگاه‌های فناوری اطلاعات و امور مالی بازرگانی بیرجند

خراسان رضوی

- ۱۵۳. انجمن قطعه‌سازان خودرو خراسان رضوی
- ۱۵۴. انجمن صنایع همگن ماشین‌سازی و تجهیزات خراسان رضوی
- ۱۵۵. انجمن صنفی نمایندگان بیمه کارآفرین استان خراسان رضوی
- ۱۵۶. انجمن صنفی انبوه‌سازان خراسان رضوی
- ۱۵۷. انجمن صنفی شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی خراسان رضوی
- ۱۵۸. انجمن صنفی کارفرمایان شرکت‌های حفاری و کاوش‌های زمینی خراسان
- ۱۵۹. انجمن صنفی کارخانجات آرد استان‌های خراسان
- ۱۶۰. انجمن همگن صنایع غذایی خراسان رضوی
- ۱۶۱. خانه صنعت، معدن و تجارت خراسان رضوی
- ۱۶۲. کانون انجمن‌های صنفی صنایع خراسان رضوی
- ۱۶۳. اتحادیه تعاونی‌های کشاورزی مرغداران خراسان

خراسان شمالی

- ۱۶۴. انجمن پیمانکاران عمرانی خراسان شمالی
- ۱۶۵. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی بجنورد
- ۱۶۶. انجمن صنفی کامیونداران اسفراین

خوزستان

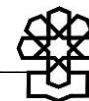
- ۱۶۷. انجمن صنفی شرکت‌های فنی، خدماتی و تأمین نیروی انسانی بندر امام خمینی (ره)
- ۱۶۸. انجمن صنفی کارفرمایی داروخانه‌های دامپزشکی استان خوزستان
- ۱۶۹. انجمن صنفی کارخانجات آرد استان خوزستان
- ۱۷۰. خانه صنعت، معدن و تجارت خوزستان
- ۱۷۱. انجمن صنفی آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای آزاد دزفول
- ۱۷۲. اتاق اصناف اهواز
- ۱۷۳. انجمن صنفی شرکت‌های حمل‌ونقل شهرستان آبادان و شادگان
- ۱۷۴. انجمن صنفی کشاورزان شهرستان شوش

زنجان

- ۱۷۵. اتاق تعاون استان زنجان
- ۱۷۶. خانه صنعت، معدن و تجارت زنجان
- ۱۷۷. انجمن صنفی کارفرمایان شرکت‌های خدماتی و فنی مهندسی استان زنجان
- ۱۷۸. اتاق بازرگانی صنایع معادن و کشاورزی زنجان

سمنان

- ۱۷۹. انجمن صنفی کارفرمایی صنایع کانی غیرفلزی استان سمنان
- ۱۸۰. اتاق اصناف مرکز استان سمنان
- ۱۸۱. انجمن صنفی کارفرمایی تولیدکنندگان شن و ماسه استان سمنان
- ۱۸۲. انجمن مدیران صنایع استان سمنان
- ۱۸۳. کانون انجمن‌های صنفی کارفرمایی استان سمنان

۱۸۴. خانه صنعت، معدن و تجارت سمنان

سیستان و بلوچستان

۱۸۵. اتاق اصناف مرکز استان سیستان و بلوچستان

۱۸۶. انجمن صنفی کارخانجات آردسازی استان سیستان و بلوچستان

۱۸۷. انجمن صنفی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان سمنان

۱۸۸. اتاق تعاون استان سیستان و بلوچستان

فارس

۱۸۹. انجمن صنفی دفاتر خدمات مسافرت هوایی و جهانگردی استان فارس

۱۹۰. انجمن صنفی شرکت‌های حفاری استان فارس

۱۹۱. کانون انجمن‌های صنفی کارفرمایی استان فارس

۱۹۲. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز

۱۹۳. انجمن صنفی پیمانکاران استان فارس

۱۹۴. انجمن مدیران صنایع استان فارس

۱۹۵. اتاق تعاون استان فارس

قزوین

۱۹۶. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی استان قزوین

۱۹۷. انجمن صنفی کارفرمایی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان استان قزوین

۱۹۸. کانون کارفرمایان استان قزوین

۱۹۹. اتاق تعاون استان قزوین

قم

۲۰۰. کانون انجمن‌های صنفی کارفرمایی حرف استان قم

۲۰۱. انجمن صنفی شرکت‌های خدماتی پشتیبانی و فنی و مهندسی استان قم

۲۰۲. انجمن مدیران صنایع استان قم

کردستان

۲۰۳. اتاق تعاون استان کردستان

۲۰۴. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌ها و مؤسسات حمل‌ونقل کالای سبندج

۲۰۵. خانه صنعت، معدن و تجارت کردستان

کرمان

۲۰۶. اتاق تعاون کرمان

۲۰۷. انجمن صنفی صافکار و اطاقساز استان کرمان

۲۰۸. اتاق اصناف مرکز استان کرمان

۲۰۹. انجمن گردوی استان کرمان

۲۱۰. انجمن فرش و صنایع دستی جنوب استان کرمان

۲۱۱. اتحادیه فرش و صنایع دستی جنوب استان کرمان

۲۱۲. انجمن گلخانه‌داران جنوب استان کرمان

۲۱۳. انجمن خرما جنوب استان کرمان

کرمانشاه

۲۱۴. کانون کارفرمایان استان کرمانشاه

۲۱۵. خانه صنعت، معدن و تجارت استان کرمانشاه

۲۱۶. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمانشاه

کهگیلویه و بویر احمد

۲۱۷. انجمن صنفی پیمانکاران عمرانی استان کهگیلویه و بویر احمد
 ۲۱۸. اتحادیه مرغداران گوشتی استان کهگیلویه و بویر احمد
 ۲۱۹. اتاق تعاون استان کهگیلویه و بویر احمد
 ۲۲۰. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی یاسوج

گلستان

۲۲۱. انجمن صنفی نمایندگان بیمه آسیا استان گلستان
 ۲۲۲. کانون انجمن‌های صنفی استان گلستان
 ۲۲۳. اتاق تعاون استان گلستان
 ۲۲۴. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی استان گلستان
 ۲۲۵. انجمن صنفی شالیکوبی داران گلستان
 ۲۲۶. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گرگان

گیلان

۲۲۷. انجمن صنفی کارفرمایی واحدهای اقامتی مسافر شهرستان بندرانزلی
 ۲۲۸. انجمن صنفی نمایندگان بیمه آسیا استان گیلان
 ۲۲۹. انجمن صنفی صنایع آرد استان‌های گیلان و زنجان
 ۲۳۰. انجمن صنفی آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای آزاد رشته‌های رایانه لنگرود - آستانه اشرفیه
 ۲۳۱. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌ها و مؤسسات مسافربری شهرستان رشت
 ۲۳۲. انجمن صنفی شرکت‌های حمل‌ونقل جاده‌ای داخلی کالا شهرستان بندرانزلی
 ۲۳۳. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان
 ۲۳۴. اتاق تعاون استان گیلان
 ۲۳۵. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی استان گیلان

لرستان

۲۳۶. انجمن صنفی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان استان لرستان
 ۲۳۷. اتحادیه سنگبران ازنا و الیگودرز
 ۲۳۸. کانون انجمن‌های صنفی کارفرمایی استان لرستان
 ۲۳۹. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خرم‌آباد
 ۲۴۰. اتاق تعاون استان لرستان
 ۲۴۱. انجمن صنفی کارفرمایان شرکت‌های مسافربری بروجرد
 ۲۴۲. انجمن صنفی کارفرمایی آموزشگاه‌های آزاد فنی و حرفه‌ای کوهدشت و حومه

مازندران

۲۴۳. انجمن صنفی انبوه‌سازان مسکن آمل
 ۲۴۴. انجمن صنفی نمایندگان بیمه آسیا استان مازندران
 ۲۴۵. انجمن صنفی کارفرمایان و کارآفرینان صنایع شهرستان بابل
 ۲۴۶. انجمن صنفی دفاتر پیشخوان دولت استان مازندران

مرکزی

۲۴۷. انجمن صنفی نمایندگان بیمه ایران استان مرکزی
 ۲۴۸. اتاق تعاون استان مرکزی
 ۲۴۹. سازمان نظام صنفی رایانه‌ای استان مرکزی
 ۲۵۰. خانه صنعت، معدن و تجارت استان مرکزی

۲۵۱. انجمن صنفی سازندگان تجهیزات و پیمانکاران نفت، گاز، پتروشیمی و نیروگاهی استان مرکزی
 ۲۵۲. انجمن صنفی سنگبران محلات
 ۲۵۳. انجمن صنفی کانون‌های آگهی و تبلیغات استان مرکزی
 ۲۵۴. انجمن پیمانکاران عمرانی استان مرکزی

هرمزگان

۲۵۵. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی بندرعباس
 ۲۵۶. انجمن ملی خرمای هرمزگان
 ۲۵۷. انجمن صنفی نمایندگان بیمه آسیا استان هرمزگان

همدان

۲۵۸. انجمن صنفی شرکت‌های خدماتی و فنی مهندسی استان همدان
 ۲۵۹. اتاق تعاون استان همدان
 ۲۶۰. انجمن تولیدکنندگان تخم مرغ نطفه‌دار استان همدان
 ۲۶۱. انجمن صنفی کارفرمایی سنگ کوبان همدان
 ۲۶۲. انجمن صنفی کارفرمایی صنایع کانی غیرفلزی استان همدان
 ۲۶۳. اتحادیه تعاونی کشاورزی مرغداران گوشتی همدان
 ۲۶۴. انجمن پیمانکاران عمرانی استان همدان

یزد

۲۶۵. انجمن صنفی شرکت‌ها و مؤسسات حمل‌ونقل یزد و حومه
 ۲۶۶. اتاق تعاون استان یزد
 ۲۶۷. انجمن صنفی کارفرمایی کارخانجات کاشی، سرامیک و چینی یزد
 ۲۶۸. کانون انجمن‌های صنفی کارفرمایی استان یزد
 ۲۶۹. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی یزد
 ۲۷۰. اتاق اصناف مرکز استان یزد
 ۲۷۱. خانه صنعت، معدن و تجارت یزد

پیوست ۲ - پرسشنامه پایش محیط کسب‌وکار ایران در تابستان ۱۳۹۴

نظرخواهی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی - گروه مطالعات محیط کسب‌وکار

(نظرخواهی فصلی از تشکل‌های اقتصادی سراسر کشور برای انعکاس به نمایندگان مجلس شورای اسلامی)

سؤال: طی پاییز ۱۳۹۴، هر یک از مؤلفه‌های زیر، چقدر در اداره واحدهای تولیدی عضو تشکل شما مشکل ایجاد کرده است؟ لطفاً به هر مورد از یک تا ۱۰ نمره دهید. به موردی که در اداره واحدهای تولیدی عضو تشکل شما، مشکل چندانی ایجاد نکرده، نمره یک، و موردی که اداره واحدهای عضو تشکل شما را تقریباً غیرممکن کرده است، نمره ۱۰ بدهید (مشکلات حادثه، نمرات بالاتر).

نمره از ۱ تا ۱۰ (بدترین ارزیابی: ۱۰)	مشکلات متعارف تولیدکنندگان ایرانی (به ترتیب الفبا)
	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان
	برگشت چک‌های مشتریان و همکاران
	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به موقع بدهی خود به پیمانکاران
	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه
	بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری
	تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار
	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه
	تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار
	زیاد بودن تعطیلات رسمی
	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی
	ضعف دادسراها در رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها و اجبار طرف‌های قرارداد به انجام تعهدات
	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق
	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل
	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده
	عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی
	قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی
	محدودیت قانون کار در تعدیل و جابجایی نیروی کار
	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها
	موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه
	نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی
	وجود مفسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی
لطفاً با پاسخ به سؤال ۲، نظراتان را به سیاستگذاران کشور اعلام و آنها را در تصمیم‌گیری بهتر یاری بفرمایید:	
سؤال ۱. میزان فروش شرکت‌های عضو تشکل شما در نیمه سال ۱۳۹۴ نسبت به نیمه سال گذشته چه تفاوتی کرده است؟	
۱. بیشتر شده ☐ ۲. تفاوت محسوسی نکرده ☐ ۳. کمتر شده است ☐	
سؤال ۲. قیمت خدمات و مواد اولیه مورد استفاده شرکت‌های عضو تشکل شما در نیمه سال ۱۳۹۴ نسبت به نیمه سال گذشته مجموعاً چه تفاوتی کرده است؟	
☐ بیش از ۲۰ درصد کاهش یافته ☐ بین ۱۰ تا ۲۰ درصد کاهش یافته ☐ ۱۰ درصد کاهش یافته ☐ تقریباً ثابت مانده ☐ ۱۰ درصد افزایش یافته ☐ بین ۱۰ تا ۲۰ درصد افزایش یافته ☐ بیش از ۲۰ درصد افزایش یافته است	

نام کامل تشکل شما: (الزامی است)..... مهر یا امضای مقام مسئول:.....

نشانی وبسایت تشکل:..... نشانی پست الکترونیک فعال تشکل:.....

(لطفاً پس از تکمیل به دورنگار ۸۳۳۵۷۱۷۹ - ۰۲۱ یا پست الکترونیک business@majlis.ir ارسال بفرمایید) مهلت ارسال: ۷ روز

پس از دریافت پرسشنامه.

منابع و مأخذ

۱. پرسشنامه‌های تکمیل شده توسط ۲۷۱ تشکل اقتصادی از سراسر کشور در فرآیند مطالعه میدانی این گزارش (اصل پرسشنامه‌های تکمیل شده در گروه مطالعات محیط کسب‌وکار در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی محفوظ است).
۲. مرکز آمار ایران، حساب‌های ملی ایران، ۱۳۷۰-۱۳۹۰.
۳. گروه مطالعات محیط کسب‌وکار مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گزارش‌های پایش محیط کسب‌وکار ایران، سال‌های مختلف.
۴. گزارش عملکرد واحدهای قضایی کل کشور، فروردین ۱۳۹۱ و فروردین ۱۳۹۴.
5. Churchman c. Philosophical Speculations on Systems Design, center for research in management science, university of California, 1973.
6. Shane S. A General Theory of Entrepreneurship: The Individual-Opportunity Nexus. Edward Elgar Publishing, 2003.
7. Shane, S. and Venkataraman, S. The promise of entrepreneurship as a field of research. Academy of Management Review, 26(1), 2000.
8. Sterman, J. D. Business Dynamics: Systems Thinking and Modeling for a Complex World. Boston: McGraw-Hill, 2000.

شماره مسلسل: ۱۴۶۵۰

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: پایش محیط کسب‌وکار ایران در تابستان ۱۳۹۴ (ارزیابی ۲۷۱ تشکل اقتصادی سراسر کشور از مؤلفه‌های ملی محیط کسب‌وکار در ایران)

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه مطالعاتی محیط کسب‌وکار)

تهیه و تدوین‌کنندگان: شاهین جوادی، زهرا نعیمی

ناظر علمی: سیدامیر سیاح

اظهار نظر کننده: جعفر خیر خواهان

متقاضی: معاونت پژوهش‌های اقتصادی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. محیط کسب‌وکار

۲. محیط نهادی

۳. محیط اقتصادی

۴. نگرش‌سنجی

۵. تئوری عمومی کارآفرینی شین

۶. تفکر سیستمی

۷. سیستم‌های پویا

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۱۱/۵